
**PREDUZEĆE ZA
PROJEKTOVANJE,
INŽENJERING I
KONSALTING d.o.o.
BEOGRAD**

**DESIGNING,
ENGINEERING AND
CONSULTING
COMPANY Ltd.
BEOGRAD**

**IDEJNI PROJEKAT
EKSPLOATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-
GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA „GRAD” KOD
REKOVCA**

Mart 2022.

Beograd

**PROJEKTNII ZADATAK
ZA IZRADU IDEJNOG PROJEKTA
EKSPLATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA
„GRAD“ KOD REKOVCA**

Naziv Projekta:

IDEJNI PROJEKAT EKSPLATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-GRAĐEVINSKOG KAMENA
LEŽIŠTA „GRAD“ KOD REKOVCA

Investitor

“UNIMER DOO KRUŠEVAC - OGRANAK UNIMER NEMETALI MIROVO-BOLJEVAC

Cilj Projekta:

Za otvaranje Površinskog kopa i eksploataciju dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad“ kod Rekovca izraditi Idejni projekat.

Idejni projekat izraditi u svemu prema Projektnom zadatku važećim normativima i standardima koji tretiraju oblast eksploatacije mineralnih sirovina i pravilima struke.

Dokumentaciona osnova za izradu Idejnog projekta

- Elaborat o resursima i rezervama dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad“,
- Situacioni plan terena na lokaciji ležišta,

UNIMER DOO

	 8000011189598	ИЗВОД О РЕГИСТРАЦИЈИ ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА	 Република Србија Агенција за привредне регистре

Пословно име привредног субјекта		место
Назив	EXPERTTEAM	Седиште Београд-Нови Београд
Правна форма	Друштво са ограниченом одговорношћу	улица и број Недељка Гвозденовића 34/1
Бр.рег.улошка	1-92117-00	
Трговински суд	Трговински суд у Београду	
Матични број	17538225	
ПИБ	103267344	
Бројеви рачуна у банкама	145-5219-32	

Пуно пословно име	EXPERTTEAM PREDUZEĆE ZA PROJEKTOVANJE INŽENJERING I KONSALTING DOO BEOGRAD, NEDELJKA GVOZDENOVICA 34/1
Скраћени назив	EXPERTTEAM DOO BEOGRAD

Претежна делатност	7112 Инжењерске делатности и техничко саветовање

Датум оснивања	27. фебруар 2004
Време трајања привредног субјекта: Неограничено	

Подаци о капиталу	
Новчани	
износ	датум
Уписани 4.024,79 EUR	
износ	датум
Уплаћени 2.012,40 EUR	27. фебруар

2004

Регистрован за спољнотрговински промет: да

Регистрован за услуге у спољнотрговинском промету: да

ПОДАЦИ О ОСНИВАЧИМА - ЧЛАНОВИМА ДРУШТВА

Подаци о оснивачу		место и држава	
Име и презиме	Слободан Диздаревић	Адреса	Београд-Стари Град, Србија
ЈМБГ	2708948780828	улица и број	Радована Симића - Циге 9/41
Подаци о капиталу			
Новчани			
износ	датум		
Уписани 4.024,79 EUR			
износ	датум		
Уплаћени 2.012,40 EUR	27. фебруар 2004		
Сувласништво удела од		износ(%)	
100,00			

СКРАЋЕНО И/ИЛИ ПОСЛОВНО ИМЕ НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

Скраћено пословно име привредног субјекта:		место
Назив	EXPERTTEAM DOO BEOGRAD	Београд-Нови Београд
Облик	Друштво са ограниченом одговорношћу	

ПОДАЦИ О ЗАСТУПНИЦИМА

Заступник		место и држава
Име и презиме	Соња Радојичић	Адреса
ЈМБГ	0610978785819	Београд-Нови Београд, Србија
Функција у привредном субјекту		улица и број
		Недељка Гвозденовића 34/1

Директор
Овлашћења у промету
Овлашћења у унутрашњем промету неограничена
Овлашћења у спољнотрговинском промету неограничена

Регистратор, Миладин Маглов

**PREDUZEĆE ZA PROJEKTOVANJE,
INŽENJERING I KONSALTING, d.o.o.
Nedeljka Gvozdenovića 34/1
BEOGRAD**

Na osnovu Odluke o osnivanju preduzeća „eXperTTeam” d.o.o. iz Beograda, broj 2401/2004 od 27.02.2004. i 14366/06 od 14.12.2006. donosi se:

REŠENJE

Za izradu IDEJNOG PROJEKTA EKSPLOATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA „GRAD” KOD REKOVCA, određuju se:

- Za glavnog i odgovornog projektanta: Dizdarević Slobodan, dipl.ing.rud.
- Za projektanta saradnika: Radojičić Sonja, ecc.

IDEJNI PROJEKAT EKSPLOATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA „GRAD” KOD REKOVCA treba izraditi u svemu prema Projektnom zadatku, važećim normativima i standardima koji tretiraju oblast eksploatacije mineralnih sirovina i pravilima struke.

U Beogradu
Mart 2022. godine

Direktor,
Slobodan Dizdarević

Slobodan Dizdarević, dipl.inž.rud.

IZJAVA

Izjavljujem da sam kao odovorni projektant sa saradnicima izradio IDEJNI PROJEKAT EKSPLOATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA „GRAD” KOD REKOVCA u skladu sa Projektnim zadatkom, važećim normativima i standardima koji tretiraju oblast eksploatacije mineralnih sirovina i pravilima struke.

U Beogradu
Mart 2022.

A handwritten signature in blue ink, reading "Slobodan Dizdarević".

Slobodan Dizdarević, dipl. inž. rud.

PRIVREDNA KOMORA SRBIJE

Broj: 545/R

Beograd 22.11. 19 84. godine

Na osnovu člana 31. Samoupravnog sporazuma o programu i načinu polaganja stručnog ispita za radnike iz oblasti rudarstva koji rade na poslovima izrade i tehničke kontrole rudarskih projekata i eksploatacije mineralnih sirovina (Službeni glasnik SR Srbije br. 27 I 80.), Privredna komora Srbije izdaje

UVERENJE

O POLOŽENOM STRUČNOM ISPITU

DIZDAREVIĆ Momira SLOBODAN

(ime, očevo ime i prezime)

rođen-a 27.8.1948. godine

(dan, mesec, godina)

u Korlaću, Raška, SR Srbija

radnik-ica

OOUR "Jugoazbest" Korlaće

(naziv OUR-a gde radi)

položio-la je dana 22.11.1984. godine

stručni ispit propisat: za DIPLOMIRANOG INŽENJERA

RUDARSTVA - SMER ZA EKSPLOATACIJU LEŽIŠTA MINERALNIH SIROVINA

SEKREŠAR
PREDSIEDNISTVA PRIVREDNE KOMORE SRBIJE
/Radiovoje Milošević/

SADRŽAJ

1	PRIKAZ USLOVA I NAČINA EKSPLOATACIJE I PRIPREME MINERALNE SIROVINE	1
1.1	OPŠTI PODACI O PROJEKTU	1
1.1.1	NAZIV PROJEKTA	1
1.1.2	PODACI O INVESTITORU	1
1.1.3	PODACI O AUTORU PROJEKTA	1
1.2	OPŠTI PODACI O EKSPLOATACIONOM POLJU	2
1.2.1	LOKACIJA LEŽIŠTA I EKSPLOATACIONOG POLJA	2
1.2.2	PROSTORNI POLOŽAJ EKSPLOATACIONOG POLJA I POVEZANOST SA PUTNOM ŽELEZNIKOM I PLOVNOM VODENOM INFRASTRUKTUROM	2
1.2.3	POSTOJEĆE STANJE OSTALIH INFRASTRUKTURNIH USLOVA (ELEKTRONAPAJANJE, VODOVOD, GASNA INFRASTRUKTURA ITD.)	3
1.3	ISTORIJAT GEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA I RUDARSTVA	3
1.3.1	PRIKAZ REZULTATA GEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA SA OPISOM IZVEDENIH RADOVA U PRETHODNOM PERIODU	5
1.3.2	OPIS PRETHODNO SPROVEDENIH RUDARSKIH AKTIVNOSTI	9
1.4	RUDARSKO-GEOLOŠKI DEO PROJEKTA	10
1.4.1	GEOLOŠKI DEO PROJEKTA	10
1.4.2	GRAFIKI PRIKAZ SA GEOLOŠKOM I HIDROGEOLOŠKOM KARTOM ŠIREG PODRUČJA, GEOLOŠKOM KARTOM PODRUČJA EKSPLOATACIONOG POLJA SA NAZNAČENIM OBJEKTIMA GEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA I UCRTANOM KONTUROM OVERENIH BILANSNIH REZERV I KONTURAMA EKSPLOATACIONOG POLJA	27
1.4.3	RUDARSKI DEO PROJEKTA	27
2	PRIKAZ USLOVA I NAČINA EKSPLOATACIJE I PRIPREME MINERALNIH SIROVINA	51
2.1	KOMERCIJALNI ASORTIMANI RUDNIČKIH PROIZVODA	52
2.2	ANALIZA TRŽIŠTA PRODAJE	52
2.3	TOKOVI NOVCA	52
2.3.1	RASHODI POSLOVANJA	52
2.4	ANALIZA OSETLJIVOSTI I RIZIKA	57
2.5	OCENA PROJEKTA	57
2.5.1	STATIČKI PRISTUP OCENI PROJEKTA	57
2.5.2	DINAMIČKI POKAZATELJI	58
3	PRIKAZ MERA ZAŠTITE I SANACIJE ŽIVOTNE SREDINE I UTICAJA EKSPLOATACIJE NA DRUŠTVENU ZAJEDNICU	62
3.1	PRIKAZ MERA ZAŠTITE I SANACIJE ŽIVOTNE SREDINE	63

3.1.1	PROCENA MOGUĆIH NEPOVOLJNIH UTICAJA RUDARSKIH RADOVA I OBJEKATA NA ŽIVOTNU SREDINU	63
3.1.2	PREDLOG MERA ZA UBLAŽAVANJE MOGUĆIH UTICAJA TEHNIČKIH OPERACIJA I OPREME NA POJEDINE ELEMENTE ŽIVOTNE SREDINE	63
3.2	UTICAJ EKSPLOATACIJE NA DRUŠTVENU ZAJEDNICU	64
3.2.1	UTICAJ NA SOCIJALNU STRUKTURU STANOVNIŠTVA	64
3.2.2	JAVNI I OSTALI OBJEKATA U ZONI EKSPLOATACIJE	64
3.2.3	KATEGORIZACIJA I IZMENA STRUKTURE ZEMLJIŠTA	64
3.2.4	IZMEŠTANJA OBJEKATA INFRASTRUKTURE	64
4	PRIKAZ POTREBNIH NOVČANIH SREDSTAVA KOJA ĆE BITI ANGAŽOVANA I BROJ ZAPOSLENIH	65
4.1	STRUKTURA I BROJ ZAPOSLENIH	66
4.2	INVESTICIONA ULAGANJA I DINAMIKA	66
4.2.1	AMORTIZACIONI PLAN OTPLATE KREDITA	66
4.3	ULAGANJA U FAZI LIKVIDACIJE	66
4.4	DRUŠTVENA OPRAVDANOST PROJEKTA	70
5	PRILOZI	71
5.1	SPISAK GRAFIČKIH PRILOGA	5-1

1 PRIKAZ USLOVA I NAČINA EKSPLOATACIJE I PRIPREME MINERALNE SIROVINE

1.1 OPŠTI PODACI O PROJEKTU

1.1.1 Naziv projekta

**IDEJNI PROJEKAT EKSPLOATACIJE DIJABAZA KAO TEHNIČKO-
GRAĐEVINSKOG KAMENA LEŽIŠTA „GRAD” KOD REKOVCA**

1.1.2 Podaci o investitoru

Pun naziv pravnog lica:	DOO ZA PROIZVODNJU, USLUGE I PROMET UNIMER KRUŠEVAC - OGRANAK UNIMER NEMETALI MIROVO-BOLJEVAC
Sedušte:	Stara Termoelektrana bb, Mirovo, 19370 Boljevac
Telefon:	+381(037)429-810
Faks:	+381(037)429-810
Matini broj:	07403712
PIB:	100472085
Šifra delatnosti:	0811
Naziv delatnosti:	Eksploatacija građevinskog i ukrasnog kamena, krečnjaka, gipsa, krede
Direktor:	Milan Gašić
Telefon:	+381(037)420-180
E-Mail:	unimer@tehnicom.net

1.1.3 Podaci o autoru pROJEKTA

Privreno društvo:	eXperTTeam d.o.o.
Sedušte:	Nedeljka Gvozdenovića 34/1, 11077 Novi Beograd
Autor projekta	Slobodan Dizdarević dipl. inž. rud.
Telefon:	+381(011) 6276 689; 064/155-2021
e-mail:	expertteam.doo@gmail.com

1.2 Opšti podaci o eksploatacionom polju

1.2.1 Lokacija ležišta i eksploatacionog polja

Ekaploataciono polje „Grad” nalazi se u dolini Kaleničke reke u ataru sela Prevešt, opština Rekovac u centralnoj Srbiji, oko 130 km južno od Beograda. Udaljeno je oko 12 km (vazdušnom linijom) jugozapadno od Rekovca, na obodu sela Prevešt, zahvatajući severne padine uzvišenja Grad i desnu dolinsku stranu Kaleničke reke. U administrativnom pogledu područje ležišta pripada ataru sela Prevešt, Opština Rekovac. Širi geografski položaj ležišta dijabaza „Grad” prikazan je na preglednoj geografskoj karti (grafički prilog 1).

Opština Rekovac, koja je u sastavu Pomoravskog okruga, nalazi se u središnjem delu Srbije izmedju Gledičkih planina na zapadu i Juhora na istoku. Varoš Rekovac, centar istoimene opštine, nalazi se na oko 30 km jugozapadno od Jagodine, na reci Dulenki, u brdovitom kraju, koji je poznat po svojim istorijskim imenom Leva.

Ležište dijabaza „Grad” nalazi se u okviru istražnog prostora broj 2369 na kome je privrednom društvu „Unimer” doo iz Kruševca odobreno izvodjenje geoloških istraživanja dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena (Rešenje Ministarstva rudarstva i energetike Republike Srbije, broj 310-02-0444/2020-02 od 23.03.2020. godine).

1.2.2 Prostorni položaj eksploatacionog polja i povezanost sa putnom železnicom i plovnom vodenom infrastrukturom

Eksploataciono polje „Grad” nalazi se na katastarskim parcelama broj 2007, 2008, 2009/1, 2009/2, 2022/1, 2022/2, 2022/3, 2023/1, 2023/2 i 2030/2 sve K.O. Prevešt, opština Rekovac (tabela 1-1).

Tabela 1-1. Katastarske parcela na lokalitetu

<i>Broj lista nepokret.</i>	<i>Broj parcele</i>	<i>Površina m²</i>	<i>Način korišćenja zemljišta</i>	<i>Vrsta zemljišta</i>	<i>Vlasništvo</i>
879	2007	17818	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
879	2008	3708	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
879	2009/1	1358	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
882	2009/2	1127	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
879	2022/1	3357	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
882	2022/2	1519	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
882	2022/3	1718	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
879	2023/1	604	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
882	2023/2	834	Šuma 6. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
879	2030/2	3506	Šuma 4. klasa	Šumsko zemljište	UNIMER DOO Kruševac
Ukupno:					

1.2.2.1 Pristupni put

Za pristupni put budućem površinskom kopu potrebno je izgraditi most na Kaleničkoj reci. U tom smislu investitor je pokrenuo izradu plana detaljne regulacije.

1.2.3 Postojeće stanje ostalih infrastrukturnih uslova (elektronapajanje, vodovod, gasna infrastruktura itd.)

Predmetna lokacija je neizgrađena. U postupku je izrada Plana detaljne regulacije eksploatacije mineralne sirovine ležišta “Grad”

1.3 Istorijat geoloških istraživanja i rudarstva

Prvi podaci o geološkim i rudarskim prilikama ove oblasti Srbije, iz XIX veka, potiču od A. Bouea, A. Viquesnela i drugih. Već 1893-1900. godine J. Žujović prikazuje, za to vreme bogatu, građu o „iskonskim” škriljcima Crnog vrha, Juhora i Blagotina; „kretacejskim slojevima Šumadije (Županjevac, Sibnica, Kalenić) i Kučaja; eufotidnim stenama Glavice i tercijarnim naslagama Leva i ćuprijskog Pomoravlja. Iz tog doba datiraju i prvi podaci o mineralnim sirovinama ove oblasti (J. Milojković, 1892) o mermerima i pojavama gvožđa.

Početak XX veka istraživanja ove oblasti odvijaju se u različitim pravcima. Uz svoja poznata geomorfološka i geografska proučavanja Šumadije, istočne Srbije i Pomoravlja, J. Cvijić (1893, 1909, 1924-26) je ostavio i mnogo geoloških podataka. Prvi istraživač kristalastih škriljaca i granita Juhora, Crnog vrha, Stalaća i Đunisa bio je S. Urošević (1912-25). Iz ovog ranog perioda istraživanja treba spomenuti J. Mihajlovića (1923), koji se i kasnije dugo bavio seizmotektonskim problemima ovog dela Srbije (Juhor, Pomoravlje).

U periodu između dva svetska rata započeto je rešavanje mnogih geoloških problema. Objavljena je prva geološka karta istone oblasti (list Paraćin, 1933), a u „Geologiji istočne Srbije”, V. Petkovića zahvaćen je i deo šire oblasti - mezozoik „zapadnog krečnjakog pojasa” Kučaja i prostor “moravske navlake” (1935).

O mezozojskim i tercijarnim slojevima više podataka nalazimo kod K. Petkovića (1926-39), a i kasnije ovaj autor pokazuje veliko interesovanje za geologiju šire okoline Kruševca. U isto vreme pojavljuju se značajni radovi V. Laskareva o tektonici Crnog vrha (1930) i miocenskim buglovskim slojevima po obodu Karpata (1934).

Posle Drugog svetskog rata geološka istraživanja u ovoj oblasti naglo se razvijaju i njima su obuhvaćene sve geološke formacije. Neka od ovih istraživanja imala su i detaljni karakter. Zasluga za početak proučavanja kristalastih škriljaca Juhora, Crnog Vrh i Stalačko-đuniskog masiva pripada B. Dimitrijeviću (1949-50), koji je sistematski prikazao mikašiste, gnajseve, granit pegmatite, amfibolske i druge stene.

Proučavanjem mezozojskih naslaga Šumadije i Gledičkih planina, sa stanovišta biostratigrafije, facija, paleogeografije, magmatizma i strukturno-tektonskih rašlanjavanja, bavi se M. Anđelković (1956-77). U istonim delovima Gledičkih planina ovaj autor je do sada izdvojio: gabro dijabaze, gornjojurske krenjake (Straževica), titon-valendijski, neokomski i barem-aptski fliš, urgonske krečnjake (Kreana, Veliki Grad) i fliš donje krede (Županjevac).

Proučavanjem kristalastih škriljaca, ultrabazinih stena i mezozojskih sedimenata u susednim područjima, prilikom kartiranja na listovima Kraljevo (1963-68) i Kruševac (1969-76) bavili su se B. Marković, M. Urošević, D. Veselinović, O. Marković, R. Radošević, A. Danilova, S. Obradović, Roglić, R. Marković, M. Rakić, M. Hadži-Vuković, M. Kalenić, M. N. Dimitrijević i drugi.

Jurski sedimenti zapadnog Kučaja takođe su obrađivani na susednim listovima (Žagubica i Boljevac), a proučavali su ih D. Veselinović (1963-75), I. Antonijević, M. Anđelković i drugi.

Neogenim sedimentima i facijama, biostratigrafskim problemima ili mineralnim sirovinama, pored nekih od navedenih autora, bavilo se više istraživača. M. Luković (1950), D. Pejović (1951) i N. Pantić (1956-57) proučavali su jezerske slojeve Popovca i Čičevca, a Ž. Petronijević (1953, 1967) i A. Ćirić (1962) fosilne sisare levačkog i beličkog basena. Podatke o jezerskom neogenu Pomoravlja nalazimo u radovima i kod P. Stevanovića (1951-67).

Jezerskim naslagama Pomoravlja i nekih susednih basena dugo se bavi M. Veselinović-Čičulić (1955-77), koja u okolini Paraćina izdvaja: srednjomiocenske konglomerate, peščare, gline i tufove (Senje, Zabrega), cementne laporce (Popovac), zatim slatkovodne „panonske” i „pliocenske” slojeve.

Brakini miocen u Pomoravlju do sada je bio poznat iz okoline Despotovca i Svilajнца, a južnije i u okolini Kruševca. Kasnije M. Čičulić navodi podatak o sarmatu kod Senja (1962); M. Eremija i M. Pavlović prikazuju „oslađeni torton” iz severnog dela kruševakog basena (1975), a D. Dolić sarmat Temnića (1975).

Istraživanjem u okviru izrade geološke karte lista Paraćin dokazano je da se morski torton i brakini sarmat prostiru sve do Paraćina, a nalaze se u povlati miocenskih jezerskih naslaga (D. Dolić i L. Lončarević, 1977). Tako se sve više potvrđuje shvatanje o srednjomiocenskoj starosti slatkovodnih „kongerijsskokosovijskih” sedimenata u Pomoravlju i Šumadiji (P. Stevanović, M. Eremija i M. Pavlović, 1975; D. Dolić, 1975-78).

Kvartarne sedimente, savremene morfološke oblike reljefa, hidrografske i klimatske karakteristike, kao i niz privredno-geografskih aspekata ove oblasti proučavali su: B. Ž. Milojević (1951), J. Marković-Marjanović (1952), J. Đ. Marković (1953-67), Ž. Jovčić (1957), B. Jovanović, L. Milić, M. Zeremski, M. Kostić i R. Ršumović (1969), P. Stevanović (1977) i M. Rakić (1977).

Rezultati facijalnih i strukturno-tektonskih proučavanja Srpsko-makedonske mase, unutrašnjih Karpato-Balkanida i Dinarida mnogih autora bili su od značaja za tektonsku rejonizaciju proučavane oblasti. To su proučavanja K. Petkovića (1952-73), M. Anđelkovića (1963-77), V. Aleksića i M. Kalenića (1966), M. Anđelkovića, A. Grubića i B. Sikošeka (1967), B. Ćirića (1967), B. Maksimovića i B. Sikošeka (1969, 1974), V. Aleksića, N. Pantića i M. Kalenića (1971), M. Dimitrijevića (1963-74), M. Dimitrijevića i M.N. Dimitrijevića (1974-75) i drugih.

Podatke o mineralnim sirovinama ove oblasti pružili su mnogi od navedenih autora. Osim toga, D. Stangačilović je opisao neke pojave grafitnih škriljaca Juhora, kao i miocenske tufove i bentonite (1951, 1964); M. Ilić je prikazao mermerni oniks Lozovika (1952), a N. Milojević (1962), M. Zeremski (1969) i M. Komatina (1976) navode podatke o pijacim i

mineralnim vodama. O uglju rudnika „Ćićevac” nalazimo podatke kod V. Simića (1958), K. Petkovića i D. Škerlja (1975).

1.3.1 Prikaz rezultata geoloških istraživanja sa opisom izvedenih radova u prethodnom periodu

1.3.1.1 Prethodno izvedeni istražni radovi

Prema raspoloživim podacima, osim osnovnih geoloških istraživanja koja su izvodjena tokom izrade Osnovne geološke karte, list Paraćin 1:100.000, drugih istraživanja na istražnom prostoru nije bilo. U dolini Kaleničke reke u okviru istražnog prostora u masi dijabaza postoje ostaci manjeg starog kamenoloma (pozajmišta) o čijoj eksploataciji nema raspoloživih podataka. Ovaj stari kamenolom označen je i na Osnovnoj geološkoj karti, list Paraćin 1:100.000.

Na drugoj, levoj obali Kaleničke reke postoji istraženo ležište dijabaza „Drača” na kome je otvoren površinski kop koji je u radu (Slika 1-1). O ovim istraživanjima (primenjenim metodama i obimu) ne postoje autorima dostupni podaci.

Eksploataciju dijabaza u ležištu „Drača” vrši opštinsko preduzeće „Kamenolom Drača”. Prema podacima sa sajta opštine Rekovac (www.rekovac.rs) godišnji kapacitet proizvodnje je 300.000 tona.

Na sajtu opštine Rekovac nema podataka o rezervama dijabaza u ležištu, ali je dostupan „Izveštaj o laboratorijskim ispitivanjima kamena iz kamenoloma „Drača” u Preveštu, opština Rekovac, sa ocenom mogućnosti upotrebe kao tehničkog građevinskog kamena, prema SRPS standardima” – Institut za puteve, Beograd.

Prema podacima izvršene mineraloško petrološke analize stena je tamno sive boje, masivne teksture. Slabo je tektonizirana sa uočljivim prslinama kojima je stena ispresecana. Ravnog je preloma sa fino do grubo hrapavim prelomnim površinama i ostrim ivicama loma. Stena je izgradjena od plagioklasa i piroksena, kao glavnih minerala. Od sporednih sastojaka javljaju se metalični minerali, sekundarni epidot, coisit i hlorit.

Slika 1-1. Površinski kop dijabaza ležište „Drača” (foto R. Kondžulović, 2020)

Plagioklasi su najzastupljeniji mineralni sastojak u steni. Predstavljeni su izduženim pritkastim kristalima u čijim medjuprostorima se nalaze pirokseni. Česti su polisintetički blizanci. Po površinama kristala se uočavaju transformacije u sitnozrne agregate epidota i coisita (sosiritizacija).

Pirokseni se javljaju u vidu hipidiomorfnih kristala koji se nalaze između pritki plagioklasa i grade karakterističnu ofitsku strukturu. Kristali ovog minerala su relativno sveži do slabo hloritisani, dok su pojedina krupnija zrna (kristali) u potpunosti hloritisani.

Metalini minerali se javljaju u vidu pravilnih kristala ili kao nagomilanja praškastih agregata. Stena je petrološki određena kao dijabaz, ofitske strukture i masivne tekture.

1.3.1.2 Izvedeni istražni radovi na ležištu „Grad”

Geološka istraživanja dijabaza kao tehničkog građevinskog kamena ležišta „Grad” kod Rekovca vršena su 2020. godine. Terenski radovi (geodetsko snimanje, istražni radovi i geološko kartiranje i oprobavanje) obavljani su u periodu april- jul, a laboratorijska ispitivanja u periodu jun-novembar 2020. godine.

Za detaljna istraživanja dela mase dijabaza na desnoj dolinskoj strani Kaleničke reke projektovana su tri paralelna istražna preseka (profila) A-A', B-B' i C-C', postavljena približno upravno na generalni tok Kaleničke reke, na međusobnim rastojanjima koja obezbeđuju rezerve C₁ kategorije istraženosti. Orijentacija istražnih preseka je pravcem SSI-JJZ, sa azimutima od 27-31°. Na ovim istražnim presecima projektovane su i izvedene tri istražne bušotine na padinama uzvišenja Grad (na svakom profilu po jedna istražna bušotina).

Pored istražnog bušenja, pošto dijabazne stene izdanjuju na površini u dolini Kaleničke reke izvedena su četiri istražna raskopa, od kojih si tri locirana na projektovanim istražnim presecima, dok je jedan van kontura istraženih rezervi. Pored istraživanja u domenu ležišta vršena su i geološka istraživanja neposrednog oboda: geološko kartiranje, površinsko raskopavanje manjeg obima, oprobavanje za petrološka ispitivanja itd.

Tokom istraživanja realizovanih 2020. godine izvođeni su sledeći radovi:

- geodetski radovi,
- geološki radovi (kartiranje terena, bušotina, raskopa, i oprobavanje),
- istražno bušenje, površinski rudarski istražni radovi - raskopi,
- ispitivanja kvalitativnih karakteristika sirovine u laboratorijskim uslovima.

1.3.1.2.1 Geodetski radovi

Geodetski radovi su obuhvatili izradu geodetskog situacionog plana detaljno istraživanog dela istražnog prostora, odnosno ležišta u razmeri 1:1.000 kao i snimanje koordinata i kota istražnih bušotina i površinskih rudarskih istražnih radova - raskopa.

Za potrebe izrade ovog Elaborata o rezervama korišćen je topografski plan ležišta „Grad” snimljen aprila 2020. Godine, koji je urađen od strane privrednog društva „Digital Kukić” Nenad Kukić PR iz Boljevca. Snimanje koordinata bušotina i raskopa izvršeno je nakon njihovog izvođenja u avgustu 2020. godine. Na geodetskoj osnovi prikazane su pozicije svih izvedenih istražnih radova (bušotina i istražnih raskopa), kojima se definiše ležište „Grad” i geološka gradja neposredne okoline.

1.3.1.2.2 Geološki radovi

Geološki radovi obuhvatili su prospekciju i izradu geološke istražnog prostora i neposredne okoline u razmeri 1:5.000, zatim kartiranje ležišta i neposrednog oboda u razmeri 1:1.000 sa detaljnim strukturnim i petrološkim proučavanjima izdanaka stena, zatim kartiranje istražnih bušotina, raskopa, oprobavanje dijabaza i drugih prisutnih stena za laboratorijska ispitivanja (mineraloško-petrološka, fizičko-mehanička, geomehanička), itd. Među dosadašnje obavljene geološke radove svakako treba uvrstiti i izradu projekta istraživanja, po kome su vršena, i Završnog izveštaja o rezultatima izvedenih istraživanja.

1.3.1.2.3 Istražno bušenje

Istraživanje ležišta dijabaza „Grad” obavljeno je tokom 2020. godine sistemom istražnog bušenja i to vertikalnih istražnih bušotina sa kontinuiranim jezgrovanjem (Slika 1-2) maksimalne dubine do oko 100 m. Bušotine su imale za cilj da se istraži prostiranje dijabaza po dubini. Bušene su do nivoa od oko 390 m nadmorske visine, u proseku oko 10-tak metara iznad nivoa Kaleničke reke, do kog se iz tehnika razloga i planira buduća eksploatacija.

Osnovni podaci o izvedenim istražnim bušotinama dati su u tabeli 1-2.

Tabela 1-2. Osnovni podaci o izvedenim istražnim bušotinama

Oznaka bušotine	Koordinate			Dubina m	Izvađeno jezgro %
	Y	X	Z		
B-1	7 502 922,80	4 845 849,90	466,40	74,3	96,5
B-2	7 502 825,60	4 845 865,30	494,30	102,1	93,8
B-3	7 502 753,90	4 845 889,30	490,60	97,6	88,1
Ukupno:				274,0	92,5

Bušotine su bušene na međusobnim rastojanjima koja su saglasna propisanim rastojanjima za C₁ kategoriju rezervi. Bušotine B-1/20, B-2/20 i B-3/20 locirane su na istražnim presecima A-A', B-B' i C-C', južno od Kaleničke reke, na rastojanjima od oko 120 do 150 m od rudarskih istražnih radova (raskopa) u dolini Kaleničke reke, što odgovara propisanim rastojanjima za C₁ kategoriju rezervi.

Sve bušotine su celom svojom dužinom nabušile dijabaze, tako da je na osnovu njih utvrđena kontura dijabaza po dubini. Deluvijalnog površinskog pokrivača nije bilo u značajnijoj količini (par desetina centimetara) samo drobina od mehanički razorenih dijabaza. Sve bušotine su obustavljene u dijabazima dobrog kvaliteta, mestimično brečiziranim. Procenat izvađenog jezgra je različit ali prihvatljiv i iznosi od 88,1 do 96,5 % po pojedinanim bušotinama, a proraunato za ukupnu dužinu bušenja 92,5%. Gubici jezgra su bili uglavnom u površinskim delovima i u okviru intervala ispucalih stenskih masa. Sukcesivno sa izvođenjem istražnih bušotina vršeno je kartiranje jezgra i oprobavanje jezgra za potrebna mineraloško-petrološka, fizičko-mehanička i geomehanička ispitivanja.

Slika 1-2. Deo jezgra istražne bušotine B-1/20 na lokalitetu Grad
(foto R. Kondžulović, 2020.)

1.3.1.2.4 Istražni raskopi

Pored istražnog bušenja kao istražni radovi korišćeni su otvoreni izdanci u dolini Kaleničke reke, a uradjena su i četiri istražna raskopa. Na istražnom preseku A-A' zbog pokrivenosti tanjim deluvijalnim pokrivačem i drobinom dijabaznih stena uradjen je jedan istražni raskop (usek) u obali iznad starog lokalnog puta. Slični istražni raskopi uradjeni su i na istražnim presecima B-B' i C-C', jedan jugozapadno uz padinu u cilju odredjivanja kontakta dijabaza sa okolnim krednim sedimentima. Pozicije izvedenih istražnih zaseka prikazane su u tabeli 1-3. Ukupno je izvedeno i dokumentovano četiri istražna raskopa.

Tabela 1-3. Koordinate istražnih raskopa

Oznaka raskopa	Koordinate		
	Y	X	Z
R-1/20	7.502.981,4	4.845.952,7	395,5
R-2/20	7.502.902,2	4.845.993,1	394,5
R-3/20	7.502.814,9	4.846.007,2	393,7
R-4/20	7.502.713,1	4.845.970,9	435,6

Ovi radovi su geološki kartirani i oprobavani za laboratorijska ispitivanja. Ukupno je iz istražnih raskopa uzeto uzoraka: četiri za mineraloško petrološka ispitivanja, tri za kompletna i delimična fizičko-mehanička i jedan za geomehanička ispitivanja.

1.3.1.2.5 Ispitivanje kvaliteta

Istraživanja dijabaza u ležištu „Grad” obuhvatila su ispitivanja kvaliteta u laboratorijskim uslovima. Mineraloško petrološka ispitivanja stenskih masa, dijabaza i okolnih stena, obavljena su na 10 uzoraka. Pored ovih za ispitivanje kvaliteta dijabaza kao tehnikog građevinskog kamena uradjeno je ukupno pet analiza fizičko-mehaničkih karakteristika (2 kompletne i tri delimične analize). Ispitivanje karakteristika stenske mase kao radne sredine za potrebe budućeg projektovanja eksploatacije ležišta „Grad” uradjena su i geomehanička ispitivanja na dva uzorka stenske mase.

Kao što je rečeno u prethodnim poglavljima od početka istraživanja na ovom lokalitetu osnovni pristup za odredjivanje kvaliteta ove sirovine bila je njena namena za korišćenje kao tehnički građevinski kamen za primenu u putogradnji i građevinarstvu. Posmatrano sa aspekta izvršenih ispitivanja dijabaza za ove namene ona su potpuna na celom području ležišta i u obimu generalno prema propisima za istraživanje ležišta tehnikog građevinskog kamena. Detaljan prikaz i rezultati ispitivanja kvaliteta dati su u narednom poglavlju elaborata.

1.3.2 Opis prethodno sprovedenih rudarskih aktivnosti

U dolini Kaleničke reke na površini istraženog ležišta postoje ostaci starog kamenoloma (pozajmišta) iz koga je ranije vršena eksploatacija za lokalne potrebe (Slika 1-3).

Slika 1-3. Izdanci dijabaza u dolini Kaleničke reke (foto R. Kondžulović, 2020)

1.4 RUDARSKO-GEOLOŠKI DEO PROJEKTA

1.4.1 Geološki deo projekta

1.4.1.1 Veličina i oblik ležišta

Istraženo ležište dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena „Grad” ima relativno jednostavnu geološku građu. Ležište je izgrađeno samo od dijabaza koji su i istraživana sirovina. Dijabazi ležišta „Grad” su deo veće mase ovih stena, koja se najverovatnije kao tektonski blok nalazi uklopljena u krednim sedimentima severno i južno od toka Kaleničke reke. U okviru kontura ležišta pojavljuje se samo jedan tanji sil ili žica spilita, debljine svega 1,2 m u dubljim delovima bušotine B-3/20, u jugozapadnom delu ležišta.

Dijabazi ležišta „Grad” su relativno sveže stene, najvećim delom masivne teksture koje nisu zahvaćene procesima površinskog raspadanja (hemijskog). Mestimino je prisutna manje ili više izražena mehanička dezintegracija stenske mase u površinskom delu, kada se formiraju tanji pokrivači drobine ili akumulacije materijala gravitacionim kretanjem u vidu tanjih sipara.

Istraženi deo dijabazne mase, ležište „Grad” generalno ima oblik pravougaonika u planu, dimenzije približno 230×170 m (230 m paralelno toku Kaleničke reke i oko 170 m upravno na pravac toka). Ležište je locirano južno od toka Kaleničke reke, na njenoj desnoj dolinskoj

strani, odnosno severnim padinama uzvišenja Grad. Debljina istraženog ležišta, odnosno istraženih dijabaza je najmanja u dolini Kaleničke reke i povećava se saglasno topografiji terena prema jugu, gde dostiže maksimalno oko 100 m.

Podina dijabaza nije utvrđena izvedenim istražnim radovima. Sve izvedene istražne bušotine obustavljene su u dijabazima, jer je dubina istraživanja bila uslovljena nivoom Kaleničke reke koja protiče neposrednim obodom ležišta.

1.4.1.2 Geološka i strukturna građa ležišta

Ležište dijabaza „Grad” najvećim delom je izgrađeno od masivnih dijabaza u kojima se podređeno pojavljuju i cementovane dijabazne breče. U okviru kontura ležišta samo u jednoj istražnoj bušotini se pojavljuje manji sil (žica) debljine 1,2 m tamno sitnozrnastih stena, koje su petrološki određene kao spilit. U neposrednom obodu ležišta i mase dijabaza u kojoj se ono nalazi, prisutni su još manji izdanci stena koje su petrološki određene kao andeziti, a nešto šire i kredni sedimenti – peščari i alevroliti.

1.4.1.2.1 Dijabazi

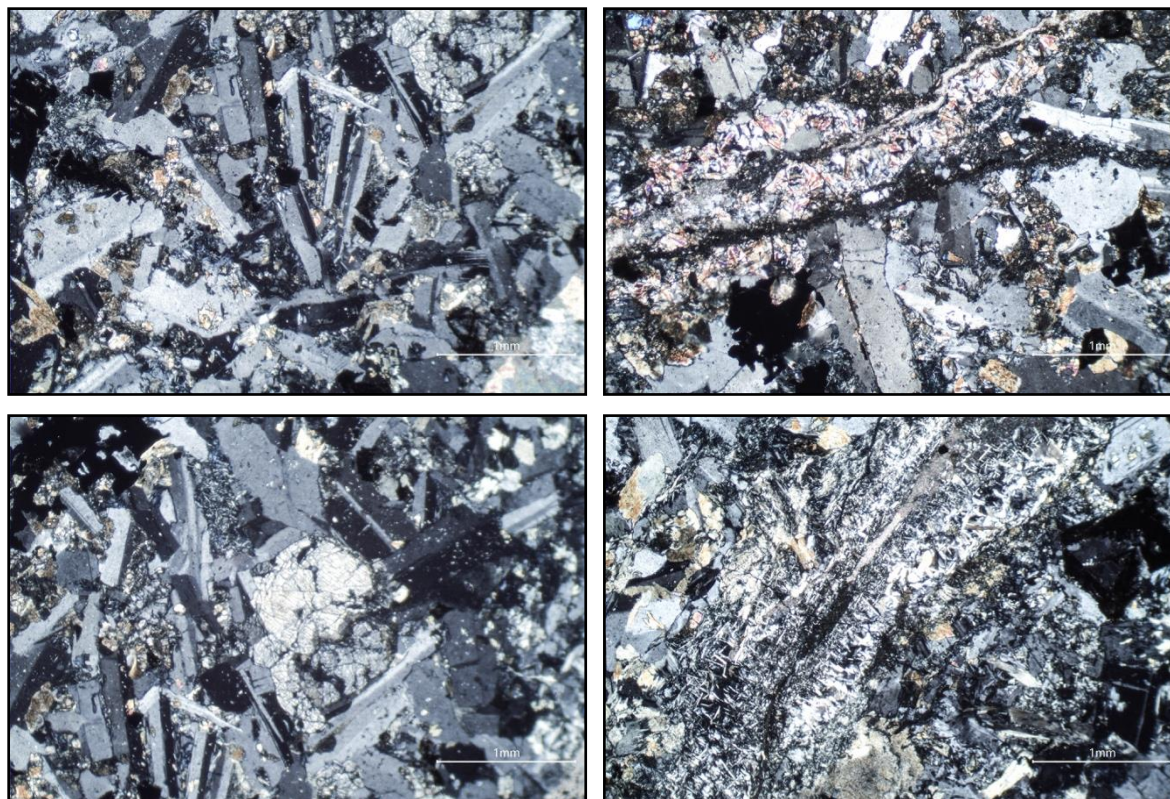
Ove stene grade samo ležište „Grad” i najveći deo šireg područja i neposrednog oboda ležišta. Masa dijabaza koja se nalazi na desnoj dolinskoj strani Kaleničke reke ima dimenzije oko 900 m × 400 m i izdužena je paralelno toku Kaleničke reke. Južni kontakt ove mase sa okolnim stenama je tektonski, dok je severni zaplavljen sedimentima uz tok Kaleničke reke. Verovatno se radi o tektonski uklopljenom bloku dijabaza u okolne stena, kao što je inače naješće sluaj sa dijabazima u okviru dijabaz-rožnačke formacije, odnosno ofiolitskog melanža. Severno od toka Kaleničke reke takodje su rasprostrnjeni dijabazi (koji nisu prikazani na osnovnoj geološkoj karti) u kojima se nalazi istraženo ležište „Drača”. Sudeći prema situaciji na terenu radi se o jednoj uzanoj zoni.

Slika 1-4. Izdanci dijabaza u dolini Kaleničke reke (foto R. Kondžulović, 2020)

Na području ležišta i neposrednoj okolini dijabazi se pojavljuju na izdancima metarskih dimenzija, kao tamno sive stene sa zelenkastom nijansom (Slika 1-5). Pored izdanaka u najnižem delu ove mase, pored reke, nalaze se ostaci starog kamenoloma (pozajmišta) iz koga je nekada korišćen kamen. Površina ovog starog kamenoloma je prekrivena osutim materijalom i rastinjem.

Na nekim izdancima i u raskopima primetna je pseudstratifikacija dijabaza, odnosno pojavljivanje u „naslagama” decimetarsko-metarske debljine. U useku puta, pored reke često su i površinski oksidisali. Površinski je prisutno raspadanje ovih stena pri čemu se na strmim padinama formira drobina ovih stena.

Slika 1-5. Mikroskopski snimci uzorka dijabaza

Gore levo je ofitska struktura stene sa pritkama plagioklasa i međuprostorima zapunjenim piroksenom. Gore desno je žica kalcita i epidota u masi stene. Dole levo je krupno zrno piroksena u masi stene, dole desno nagomilanja sekundarnih minerala u žici i gnezdo hlorita u masi stene.

Nikoli ukršteni. Uvećanje prikazano na mikro snimku.

Plagioklasi se javljaju u idiomorfnim do hipidiomorfnim zrnima, pritkama veliine od 0,5 do preko 2 mm, prosečno oko 1 mm, koje su izukrštane. Međuprostori su zapunjeni piroksenom koji je uglavnom sitnozrn, česta su i prorastanja plagioklasa i piroksena koja ukazuju na međusobnu eutektičku kristalizaciju. Neka zrna plagioklasa su slabo sericitisana. Sreće se i epidot koji je najverovatnije nastao na račun transformacije ovog minerala. Plagioklasi grade oko 50% mase stene.

Pirokseni su sitniji i manje zastupljeni od plagioklasa. Veličine su do 1 mm, najviše ima sitnijih zrna koja zapunjavaju prostore između izukrštatanih pritki plagioklasa. Prema optičkim svojstvima radi se o monokliničnim piroksenima.

Hlorit se pojavljuje kao transsformacija piroksena. U masi stene, često u gnezdima hlorita, sreće si i sitnozrni epidot kao sekundarni mineral. Gradi gnezda veliine i preko 1 mm. U masi stene javljaju se i zemljasta nagomilanja, verovatno vrlo sitnozrnog, afanatinog epidota sa minerlima glina koja su rezultat sekundarnih, alteracionih procesa.

Dijabazi se naješće pojavljuju kao stena masivne teksture, manje ili više ispresecani pukotinama ili žilicama sekundarnog kalcita, epidota, ponekad i zeolita. U nekim delovima, podređeno, pojavljuju se i brečizirani, dobro cementovani dijabazi. Fragmenti dijabaza u brečama su cm-dcm dimenzija (Slika 1-6).

**Slika 1-6. Blok dijabaznih breča u dolini Kaleničke reke
(foto R. Kondžulović, 2020.)**

1.4.1.2.2 Spiliti

Pojavljivanje spilita nije utvrđeno kartiranjem na površini terena. Jedan tanji sil (žica), utvrđena je samo u dubljem delu profila bušotine B-3/20. Stena je sitnozrnasta, tamno sive boje (Slika 1-7). Petrografskim pregledom je utvrđeno da je sitnozrna do afanatina, izgrađena od pritki mikrolita plagioklasa, verovatno albita, veličine od 0,1 mm do 0,2 mm, koje su izukrštane do orijentisane, a prostori između njih zapunjeni zemljastim epidotom, hloritom i verovatno karbonatom. Stena je takodje ispresecana i žicama kalcita koje su ponekad praćene i zeolitima.

Slika 1-7. Uzorak spilita iz bušotine B-3/20

1.4.1.2.3 Andeziti

Andeziti se pojavljuju u vidu jednog, a možda i nekoliko manjih proboja, u zapadnom delu i van konture ležišta „Grad”. Manji izdanci ovih stena uočeni su u obali korita Kaleničke reke. Zbog velike pokrivenosti terena konture ovih proboja su aproksimirane na karti (Prilog 5). Prema podacima sa terena to su žična tela debljine do par metara i dužine verovatno do par desetina metara.

Stena je porfirske strukture izgrađena od fenokristala plagioklasa i alterisanog bojenog minerala koji leže u sitnozrnoj osnovnoj masi. Plagioklasi se javljaju i idiomorfnim do hipidiomorfnim zrnima veliine i do 2 mm, koji su delom do potpuno zamenjeni sitno ljuspičastim sericitom i kristalastim kalcitom, pri čemu su sauvane reliktnne forme ovog minerala.

Bojeni minerali su zamenjeni hloritom, ponekad i praškastim metalinim mineralima. Znatno su manje zastupljeni od plagioklasa od koji su i sitniji, veliine do 0,5 mm. Osnovna masa stena je sitnozrna do afanatična. Prožeta je sitno ljuspičastim sericitom i kristalastim kalcitom. U njoj se sreću sitnozrna, praškasta nagomilanja metalinih minerala koji mogu biti i krupni, veliine i do 0,5 mm.

U masi stene ima i gnezda do nepravlih nagomilanja kristalstog kalcita sa rubom od metalinih, praškastih minerala. Verovatno su hidrotermalnog porekla.

Pešari i alevroliti

Prema podacima Osnovne geološke karte list Paraćin, ove stene se nalaze oko mase dijabaza u kojoj se nalazi ležište „Grad”. Na području ležišta nisu zastupljeni, ali se pojavljuju kao odlomci i manji izdanci oko 70-80 m od zapadne konture ležišta (Prilog 5). Pojavljuju se kao listaste, uškrljene stene razliite granulometrije. Najčešće su to alevroliti, a podređeno

krupnozrni pešari. Na izdancima u dolini Kaleničke reke (van kontura istražnog prostora) uočljiv je njihov vrlo strm do subvertikalni pad prema zapad-jugozapadu (Slika 1-8). Prema starosti ovo su kredni sedimenti (barem-apt).

**Slika 1-8. Subvertikalni tankoslojeviti kredni sedimenti u dolini Kaleničke reke
(foto R. Kondžulović, 2020)**

Na širem području istražnog prostora, u dolini Kaleničke reke, potoka Mali Guševac i Guševac u ovim stenama je uočljiva veoma intenzivna tektonika – pojave ubiranja, rasedanja i sl.

1.4.1.3 Opis ležišta

Istraženo ležište dijabaza kao tehničkog građevinskog kamena „Grad” ima relativno jednostavnu geološku građu. Ležište je izgrađeno samo od dijabaza koji su i istraživana sirovina. Dijabazi ležišta „Grad” su deo veće mase ovih stena koja se najverovatnije kao tektonski blok nalazi uklopljena u krednim sedimentima severno i južno od toka Kaleničke reke. U okviru kontura ležišta pojavljuje se samo jedan tanji sil ili žica spilita debljine svega 1,2 m u dubljim delovima bušotine B-3/20, u jugozapadnom delu ležišta.

Dijabazi ležišta „Grad” su relativno sveže stene, najvećim delom masivne teksture koje nisu zahvaćene procesima površinskog raspadanja (hemijskog). Mestimično je prisutna manje ili više izražena mehanička dezintegracija stenske mase u površinskom delu kada se formiraju tanji pokrivači drobine ili akumulacije materijala gravitacionim kretanjem u vidu tanjih sipara.

Istraženi deo dijabazne mase, ležište „Grad” generalno ima oblik pravougaonika u planu, dimenzije približno 230×170 m (230m paralelno toku Kaleničke reke i oko 170 m upravno na pravac toka). Ležište je locirano južno od toka Kaleničke reke, na njenoj desnoj dolinskoj strani, odnosno severnim padinama uzvišenja Grad. Debljina istraženog ležišta, odnosno istraženih dijabaza je najmanja u dolini Kaleničke reke i povećava se saglasno topografiji terena prema jugu, gde dostiže maksimalno oko 100 m.

Podina dijabaza nije utvrđene izvedenim istražnim radovima, sve izvedene istražne bušotine obustavljene su u dijabazima jer je dubina istraživanja bila uslovljena nivoom Kaleničke reke koja protiče neposrednim obodom ležišta.

U dolini Kaleničke reke na površini istraženog ležišta postoje ostaci starog kamenoloma (pozajmišta) iz koga je ranije vršena eksploatacija za lokalne potrebe (Slika 1-9).

Slika 1-9. Stari kamenolom (pozajmište) u podnožju ležišta „Grad” (foto R. Kondžulović, 2020.)

Celom svojom površinom dijabazi u ležišta „Grad” izdanjuje na površinu terena, kao pravi izdanci manjih i metarskih dimenzija ili kao dijabazna drobina u tankom deluvijalnom pokrivaču. Deluvijalni pokrivač je tanak, na strmim padinama skoro potpuno odsustvuje. Na površini terena je najčešće drobinski materijal različite granulacije nastao raspadanjem dijabaza i njegovim gravitacionim transportom niz strme padine.

1.4.1.4 Geneza ležišta

Ležište dijabaza „Grad” genetski pripada endogenoj seriji, grupi magmatskih ležišta. Geneza njegovog nastanka mora se razmatrati u kontekstu geneze i razvoja tzv. dijabaz-rožnačke formacije odnosno ofiolitskog melanža u kojoj se nalazi.

Postoje brojni radovi o geotektonskoj evoluciji dijabaz-rožnačke formacije, a ovom prilikom ističemo shvatanja M. Dimitrijevića i S. Karamate, koja su u suštini dosta bliska. Prema ovim autorima, negde pre trijasa kod nas postoje dve ploče kontinentalnog tipa i to: jedna kao osnova današnjih Dinarida (dinarska ploča), a druga u podlozi Karpatobalkanida, uključujući i Srpsko makednsku masu, Rodopsku masu i Mezijsku ploču (severoistočna ploča). Na ovim pločama se talože plitkovodni, pretežno terigeni sedimenti. Sedimentacija traje kroz gornji perm do u donji trijas.

Severoistočna ploča je u toku trijasa do gornje krede, uglavnom mirna i na njoj se pretežno talože karbonatni sedimenti. U dinarskoj kontinentalnoj ploči u donjem trijasu počinje razlamanje praćeno izdizanjem hibridnih bazaltoidnih magmi (obogaćenih Si, Al i alkalijama iz kontinentalne kore). Na taj način, osnovni karakter ovih magmi postaje andezitski. Ovo je posledica uticaja materijala zahvaćenog iz kontinentalne kore, što potvrđuje i specifična metalogenija ovog područja (Pb, Zn, Ag, Cu), koja isto tako odstupa od metalogenije normalnih bazaltoidnih magmi okeana. U toku srednjeg trijasa dolazi do reaktiviranja starih razloma, duž kojih izbijaju bazaltoidne magme, od kojih su neke neizdiferencirane i nekontaminirane ili slabo kontaminirane. Ovaj magmatizam prate Cu, Zn, Pb, Ba mineralizacije, a genetski su za njega vezana i ležišta Fe i Mn.

Razmicanje ploča započeto je krajem srednjeg trijasa. Odvija se duž obnovljenog razloma između dinarske i severoistočne ploče, kao i u samoj dinarskoj ploči, duž trasa reaktiviranih ruptura. U međuprostoru kontinentalnih ploča ili blokova, formirana je okeanska kora, a na dinarskoj ploči, jadranskom teranu i drinsko-golijsko-pelagonijskoj zoni deponuju se plitkovodni karbonatni sedimenti (gornjotrijaski krečnjaci i dolomiti). Krajem trijasa i početkom jure u graničnim delovima ovih kontinentalnih blokova sa okeanskim područjima talože se pekovito-glinovito-laporoviti sedimenti. Ređe rožnaci i karbonatne stene. Verovatno je u okeanskim područjima, s obzirom na njihovu malu širinu, karakter sedimenta bio sličan, što se zaključuje na osnovu nekih olistolita u melanžu dijabaz-rožnačke formacije.

U okeanskim područjima sedimenti su taloženi preko ofiolitskog kompleksa: okeanska kora - spiliti i dijabazi, ispod njih gabroidi i slične magmatske stene, a ispod njih ultramafiti.

Obrazovanje okeanske kore nastavlja se u donjoj juri, a u srednjoj juri započinje proces zatvaranja okeanskih područja, odnosno relativno kretanje dinaridske ploče ka severoistočnoj ploči. U delovima uz severoistočnu ploču počinje usled zbijanja, podvlačenje okeanske kore pod kontinentalne blokove, te najveći deo okeanskih područja biva zatvoren već krajem jure. Stene podvučene okeanske kore se metamorfišu, a u rovinama iznad zone podvlačenja stvaraju se okeanski sedimenti-taloži se materijal donešen sa susednog kopna, akumuliraju se olistoliti (tipične karakteristike melanža-prva faza).

Pri daljoj kompresiji vrši se utiskivanje/nagurivanje blokova okeanske kore i gornjeg omotača kako u dijabaz-rožnoj formaciji (druga faza stvaranja melanža), tako i preko nadirućih kontinentalnih blokova zajedno sa dijabaz-rožnačkom formacijom.

Usled zbijanja i izdizanja drinsko-golijsko-pelagonijske zone i obodnog dela dinaridske ploče, dolazi do diferenciranog kretanja preko primarne podloge i gravitacionog kliženja srednje i gornjotrijaskih krečnjaka, te se tako formiraju njihove navlake preko dijabaz-rožnačke

formacije i ultramafita. Pri daljem zbijanju vrši se neprekidno uklapanje delova tih krečnjaka (treća i završna faza formiranja melanža). Zatvaranje okeanskih područja u severnom delu Vardarske zone, verovatno se odigralo nešto kasnije, te se bazaltoidni vulkanizam nastavlja tako i u donju kedu.

Prema prethodno iznetim stavovima ovih autora može se zaključiti da je masa dijabaza u kojoj se nalazi istraženo ležište „Grad” deo, odnosno blok nekadašnje okeanske kore, koji je u današnju poziciju došao tokom zatvaranja okeanskih područja.

1.1.1.1 Tektonske karakteristike ležišta

Šire područje oko istražnog prostora, odnosno ležišta „Grad” i dijabazi kao stene koje su predmet ovog elaborata, pripadaju delu Vardarske zone, odnosno Levačkoj i Gledičkoj tektonskoj jedinici (prema autorima tumača za list Paraćin 1:100.000).

Pojave dijabaza na području sela Prevešt pripadaju tzv. Levačkoj tektonskoj jedinici koja šire obuhvata srednjojursku seriju i dijabaz-rožnaku formaciju u prostoru zapadno od Rekovca. Jedinica se pruža od SSZ ka JJI, uzanom zonom širine do 1.200 m, a ograničena je dvema longitudinalnim dislokacijama. Sa istočne strane, od tektonske jedinice Juhora i bloka Kremenca, odvojena je raletinačkim rasedom, a od gledičke tektonske jedinice, sa zapada, rasedom Dubrava-Šiljevica.

Ležište dijabaza „Grad” je značajno zahvaćeno tektonikom što je posledica i same geneze ovih stena koja je prikazana u prethodnom poglavlju. Dolinom Kaleničke reke ima elemenata koji markiraju jednu značajniju rasednu strukturu pravca ZSZ-IJI koja je verovatno i bila predisponirani pravac za usecanje rečnog korita u masu dijabaza. Ovim rasedom masa dijabaza je podeljena na severnu u kojoj je ležište „Drača” i južnu u kojoj je predmetno ležište „Grad”.

Bočno su prisutne sekundarne manje rasedne strukture i pukotinski sistemi različitog intenziteta i orijentacije (Slika 1-10). Otkrivene mase dijabaza u nekim slučajevima ostavljaju utisak pseudostratifikovanih naslaga različite debljine. Dijabazi se na najvećem delu karakterišu blokovitom gradjom koja je posledica prisutnih pukotinskih sistema. Deo primarno formiranih pukotina lučenje je naknadno aktiviran kada se uočavaju manja kretanja (smicanja).

Na površinama na kojima izdanjuju dijabazi nisu uočene veće rasedne zone. Veoma je značajno da su manji pukotinski sistemi (mm-cm do cm-dm dimenzija) dobro cementovani tako da njihovo prisustvo ne utiče na kvalitet sirovine za moguće oblasti primene kao tehničko građevinski kamen.

Slika 1-10. Pukotinski sistemi razliite orijentacije u dijabazima
(foto R. Kondžulović, 2020.)

1.4.1.5 Karakteristika radne sredine

1.4.1.5.1 Hidrološke i hidrogeološke

Specijalistika hidrogeološka istraživanja ležišta dijabaza „Grad” nisu vršena. Hidrogeološke karakteristike na području ležišta uslovljene su sastavom i prostornim položajem stenskih masa. Hidrogeološke funkcije stenskih masa uslovljene su njihovom poroznošću i vodo-propusljivošću.

Područje ležišta dijabaza „Grad” drenira Kalenička reka, koja protiče neposrednim severnim obodom ležišta. Kao što je navedeno u poglavlju o geološkoj gradnji najveći deo ovog terena je izgrađen od dijabaza, u čijem obodu su najvećim delom kredni pešari i alevrolitini sedimenti. Ove stene predstavljaju hidrogeološke kolektore pukotinsko-prslinske poroznosti. Pripadaju kategoriji umereno do dobro vodopropusnih stena.

Na području istražnog prostora i budućeg ležišta nema stalnih izvora ili samoizliva vode iz ovih stena. Sve površinske i podzemne vode dreniraju se Kaleničkom rekam. Buduća eksploatacija dijabaza takodje se planira oko 10 m iznad nivoa toka Kaleničke reke.

1.4.1.5.2 Inženjersko-geološke karakteristike

Dijabazi kao magmatske stene spadaju u grupu čvrstih stena prema klasifikaciji M. M. Protođakonova. Za potrebe izrade tehničke dokumentacije (rudarskog projekta) za buduću eksploataciju ležišta tokom istraživanja 2020. godine izvršena su geomehanička ispitivanja

na dva reprezentativna uzorka stena: masivnih dijabaza i dijabaznih breča iz izvedenih istražnih radova (uzorak GR-FM1 i GR-FM2).

Ispitivanja geomehaničkih svojstava dijabaza obavljena su u Laboratoriji za mehaniku stena Rudarsko-geološkog fakulteta u Beogradu. Na osnovu utvrđenih fizičko-mehaničkih parametara dijabaza kao radne sredine izvršen je proraun stabilnosti radnih etaža i završnih kosina (dokumentacioni materijal).

Prema ovim ispitivanjima osnovna geomehanička svojstva ispitivanih uzoraka dijabaza su:

- zapreminska težina $\gamma = 28,17 \text{ KN/m}^3$
- zapreminska masa $\gamma = 2,872 \text{ KN/m}^3$
- kohezija $c = 16,65 \text{ MPa}$
- ugao unutrašnjeg trenja $\varphi = 38^\circ 30'$
- brzina longitudinalnih elastičnih talasa $V_p = 4789,5 \text{ m/s}$
- brzina transversalnih elastičnih talasa $V_s = 2323,5 \text{ m/s}$
- dinamički modul elastičnosti $E_{\text{dyn}} = 41,05 \text{ GN/m}^2$
- Poisson-ov koeficijent $\mu_{\text{dyn}} = 0,345$

U zaključku izveštaja o izvršenim ispitivanjima se konstatuje da statistička obrada prikupljenih podataka ukazuje da je kod oba uzorka varijacija ispitivanih geomehaničkih svojstava ispod 5%, a za dinamički modul elastičnosti < 11%.

Na osnovu utvrđenih fizičko-mehaničkih svojstava dijabaza usvojeni su parametri za analizu stabilnosti kosina. Analiza stabilnosti obavljena je po metodi HOEK-BRAY-a. Analiza je izvedena na taj način, što je po metodi HOEK-BRAY-a utvrđena vrednost faktora sigurnosti F_s u funkciji ugla nagiba predisponirane ravni klizanja (ψ), vodenog stuba u pukotini $z_w = z$, visine radnih etaža (h) i završnih kosina (H) i ugla radnih etaža, odnosno završnih kosina α . Za proračun su usvojeni najniži utvrđeni parametri smicanja kako bi se povećao stepen sigurnosti.

Na ovaj način analizirane su radne etaže visina $h = 15 \text{ m}$ i $h = 20 \text{ m}$ sa nagibom $\alpha = 65^\circ - 85^\circ$. Završne kosine su analizirane takođe u funkciji $F_s = f(\psi; z_w = z; H; \alpha)$, pri emu su analizirane visine $H = 90, 100$ i 110 m i $\alpha = 50^\circ - 70^\circ$ sa stepenom izdeljenosti stenske mase: dimenzije elementarnog bloka $m = 0,01 \text{ m}$.

Na prikazanim dijagramima jasno se mogu pratiti dozvoljene visine radnih etaža i završne kosine, kao i dozvoljene veličine ugla nagiba kosina, koje se prema obavljenoj analiza, a na osnovu ispitanih reprezenata radne sredine, mogu usvojiti za projektovanje površinskog kopa na ležištu dijabaza „Grad” u selu Prevešt kod Rekovca. Preporuka autora ispitivanja i izveštaja je da se za završnu kosinu koristi za projektovane geometrijske parametre koji su određeni $F_s \geq 1,50$.

1.4.1.5.3 Fizičko-mehanička ispitivanja

Fizičko-mehaničke karakteristike dijabaza određene su tokom detaljnih geoloških istraživanja izvedenih 2020. godina izradom dve kompletne i tri delimičnih analiza na uzorcima uzetim iz istražnih bušotina i površinskih istražnih radova (raskopa), kako je i prikazano u poglavlju o oprobavanju.

Izvršene kompletne analize kamena obuhvatile su:

- odredbu mineraloško-petrografskog sastava;
- ispitivanje fizičko-mehaničkih svojstava;
- hemijska ispitivanja sadržaja hlorida, sulfata i sulfida i
- zakljuni nalaz – ocenu kvaliteta kamena prema utvrđenim svojstvima.

Mineraloško-petrografska ispitivanja su pokazala da je stena tamno sive osnovne boje sa zelenom nijansom, masivne teksture, neravnog preloma s grubo hrapavom prelomnom površinom i umereno oštrim ivicama loma. Mestimino se u stenskoj masi pojavljuju cementovane linearne pukotine. Kao glavni minerali pojavljuju se plagioklasi i pirokseni. Sporedni su retki metalni minerali, hlorit i pirit. Plagioklasi su pritkasti, tabliasti i bližnjeni lamelarno gradeći izukrštane ofitske forme. Dimenzija su oko $1,5 \times 0,5$ mm. Pirokseni su predsvljeni pritkastim i zrnima nepravilnog oblika, uglavnom su sveži i intenzivno ispucali. Prisutni metalni minerali su kvadratčnih ili nepravilnih oblika i ravnomerno su rasuti po osnovnoj masi stene. Osnovna masa stene je intenzivno izmenjena, odnosno hloritisana.

Kompletnim fizičko-mehaničkim ispitivanjima određivana su sledeća svojstva:

- zapreminska masa sa porama i šupljinama,
- zapreminska masa bez pora i šupljina,
- koeficijent zapreminske mase,
- poroznost,
- upijanje vode,
- čvrstoća na pritisak u suvom stanju,
- čvrstoća na pritisak u vodom zasićenom stanju,
- čvrstoća na pritisak posle smrzavanja,
- otpornost prema habanju brušenjem,
- postojanost na dejstvo Na_2SO_4 ,
- postojanost na smrzavanje i
- koeficijent LA.

Delimične analize fizičko-mehaničkih karakteristika obuhvatile su određivanje sledećih svojstava:

- zapreminska masa sa porama i šupljinama,
- upijanje vode,
- vrstoća na pritisak u suvom stanju,
- vrstoća na pritisak u vodom zasićenom stanju,
- otpornost prema habanju brušenjem,
- postojanost na dejstvo Na_2SO_4 i
- hemijska ispitivanja sadržaja hlorida, sulfata i sulfida.

Rezultati delimičnih i kompletnih fizičko-mehaničkih ispitivanja uzoraka dijabaza iz ležišta „Grad” prikazani su u Tabeli 1-4.

Na osnovu rezultata laboratorijskih analiza Institut za ispitivanje materijala iz Beograda, koji je obavljao sva ispitivanja uradio je analizu svih rezultata obavljenih ispitivanja i sačinio stručno mišljenje u kome se iznosi i mišljenje o upotrebljivosti dijabaza iz ležišta „Grad”.

Na osnovu izvršene tri delimične i dve kompletne analize dobijene su srednje vrednosti svojstava ispitivanja kamena:

1. Zapreminska masa sa porama i šupljinama	2,86 g/cm ³ ,
2. Zapreminska masa bez pora i šupljina	2,88 g/cm ³ ,
3. Koeficijent zapreminske mase	0,986,
4. Poroznost	1,40 %,
5. Upijanje vode	0,26 %,
6. Čvrstoća na pritisak u suvom stanju	173 MPa,
7. Čvrstoća na pritisak u vodom zasićenom stanju	145 Mpa,
8. Čvrstoća na pritisak posle 25 ciklusa smrzavanja	144 Mpa,
9. Otpornost prema habanju brušenjem	11,86 cm ³ /50cm ² ,
10. Koeficijent LA	12,7 %,
11. Postojanost na dejstvo Na_2SO_4	postojan i
12. Postojanost na mrazu	postojan.

Tabela 1-4. Rezultati fizičko-mehaničkih ispitivanja dijabaza iz ležišta „Grad“

Redni broj	Oznaka analize i mesto orobavanja	Zapreminska masa, kg/m ³ bez pora i šupljina	Zapreminska masa, kg/m ³ sa porama i šupljinama	Koeficijent zapreminske mase	Poroznost, %	Upijanje vode, %	Čvrstoća na pritisak, MPa			Otpornost prema habanju brušenjem, cm ³ /50 cm ²	Koeficijent L.A, %	Postojanost na dejstvo Na ₂ SO ₄	Postojanost na smrzavanje	Sadržaj hlorida, %	Sadržaj sulfata, %	Sadržaj sulfida, %
							U suvom stanju	U vodom zasićenom stanju	Posle smrzavanja							
1	KIA 0048/20 (Raskop R-1/20)	2857	2813	0,983	1,5	0,24	194	170	153	14,40	12,6	postojan	postojan	0,006	0,00	0,00
2	KIA 0049/20 (Bušotina B-1/20)	-	2881	-	-	0,28	174	145	-	9,15	-	postojan	postojan	0,003	0,00	0,00
3	KIA 0050/20 (Raskop R-2/20)	2913	2876	0,987	1,3	0,21	158	132	136	12,44	12,8	postojan	postojan	0,005	0,00	0,00
4	KIA 0051/20 (Raskop R-3/20)	-	2884	-	-	0,24	145	124	-	9,00	-	postojan	postojan	0,005	0,00	0,00
5	KIA 0052/20 (Bušotina B-3/20)	-	2867	-	-	0,32	193	152		14,33	-	postojan	postojan	0,006	0,00	0,00
Srednje vrednosti		2885	2864	0,986	1,4	0,26	173	145	144	11,86	12,7	postojan	postojan	0,005	0,00	0,00

1.4.1.5.1 Geomehantička ispitivanja

Ispitivanja geomehantičkih karakteristika stenske mase izvršena su za potrebe izrade tehničke dokumentacije (rudarskog projekta) za buduću eksploataciju ležišta na dva reprezentativna uzorka stena iz istražnog raskopa i bušotine - masivnih dijabaza i dijabaznih breča (uzorci GR-FM1 i GR-FM2).

Ispitivanja geomehantičkih svojstava dijabaza obavljena su u Laboratoriji za mehaniku stena Rudarsko-geološkog fakulteta u Beogradu. Na osnovu utvrdjenih fizičko-mehantičkih parametara radne sredine izvršen je proračun stabilnosti radnih etaža i završnih kosina.

U tabeli 1-5 prikazane su vrednosti parametara fizičko-mehantičkih osobina.

Tabela 1-5. Rezultati geomehantičkih ispitivanja dijabaza iz ležišta „Grad“

<i>Nº</i>	<i>Parametar</i>	<i>Simbol</i>	<i>Jedinica mere</i>	<i>Vrednost</i>
1.	Zapreminska težina	γ	KN/m ³	28,17
2.	Zapreminska masa	γ	KN/m ³	2,872
3.	Kohezija	C	MPa	16,65
4.	Ugao unutrašnjeg trenja	φ	(°)	38°30'
5.	Brzina longitudinalnih elastičnih talasa	V _p	m/s	4789,5
6.	Brzina transverzalnih elastičnih talasa	V _s	m/s	2323,5
7.	Dinamički modul elastičnosti	E _{dyn}	GN/m ²	41,05
8.	Poisson-ov koeficijent	μ_{dyn}	-	0,345

1.4.1.5.2 Mogućnost i uslovi primene

Na osnovu analiziranih rezultata, a saglasno odredbama odgovarajućih srpskih standarda stenska masa dijabaza iz ležišta „Grad“ se može upotrebiti za:

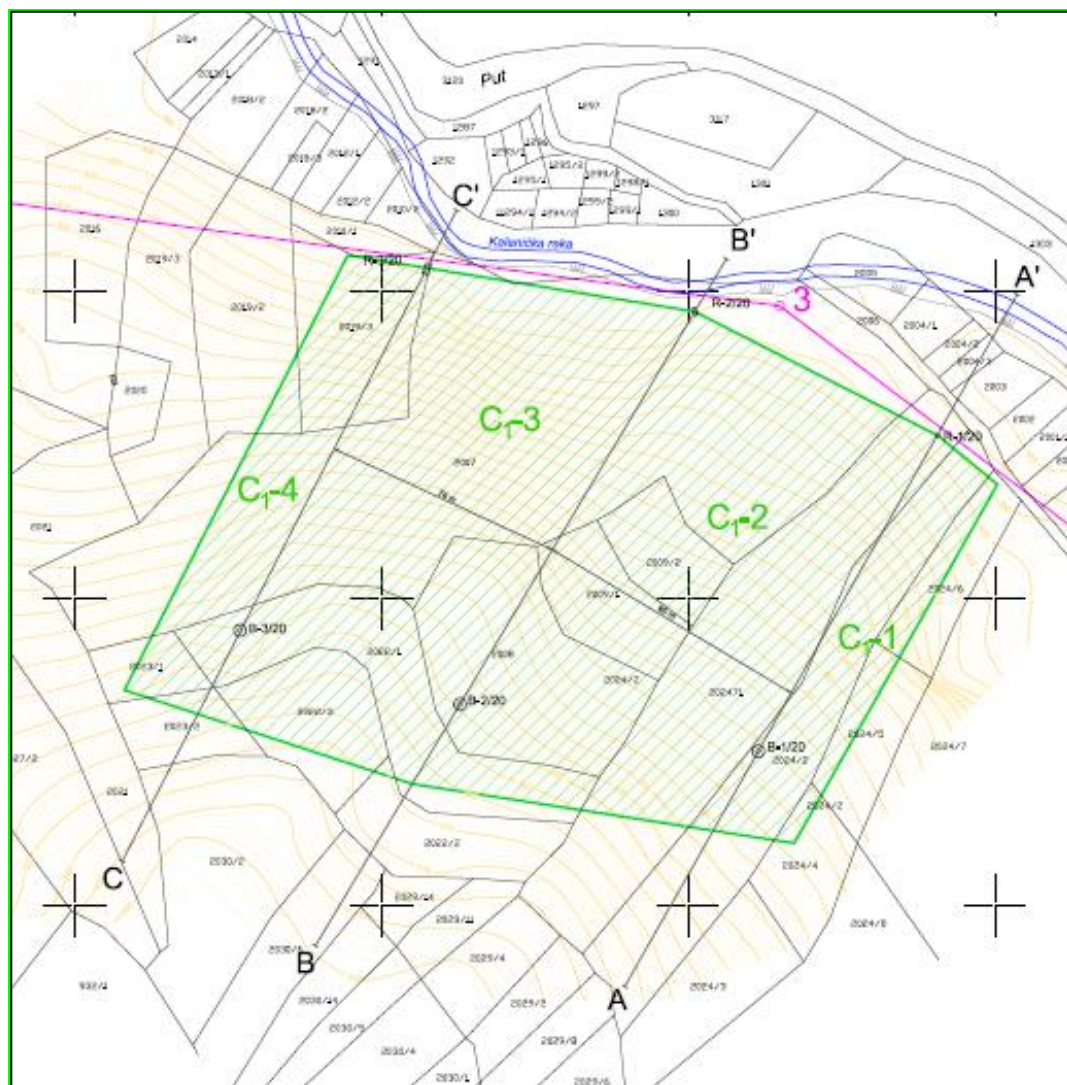
- Proizvodnju agregata za izradu betona izloženih habanju i eroziji (SRPSB.B2.009);
- Proizvodnju agregata za izradu habajućih slojeva od asfaltnih betona po vrućem postupku za puteve svih saobraćajnih opterećenja (SRPS U.E4.014);
- Proizvodnju agregata za donje noseće slojeve od nevezanog materijala (tehničke specifikacije Javnog preduzeća „Putevi Srbije“, 2009);
- Proizvodnju agregata za gornje noseće slojeve od bituminiziranog materijala po vrućem postupku (SRPS U.E9.021);
- Proizvodnju agregata za donje noseće slojeve od bituminiziranog materijala po vrućem postupku (SRPS U.E9.028);
- Proizvodnju tucanika kategorije I za zastor železničkih pruga (Uputstvo za prijem i isporuku tucanika za zastor pruga JŽ,331/2002) i

1.4.1.6 Proizvodnju lomljenog kamena i tesanika za gruba zidanja u niskogradnji i visokogradnji. Bilansne rezerve

Potvrdom o rezervama (Rešenje Ministarstva rudarstva i energetike broj 310-02-0215/2021-02 od 06.01.2022. overene su bilansne rezerve dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad“ selo Prevešt kod Rekovca i prikazane u tabeli 1-6. i slika 1-11.

Tabela 1-6. Bilansne rezerve dijabaza u ležištu „Grad“

<i>Kategorija</i>	<i>Količina rezervi</i>		
	<i>m³</i>	<i>Zapreminska masa t/m³</i>	<i>t</i>
C1	1.948.772	2,86	5.573.488

Slika 1-11. Prostorni položaj rezervi ležišta „Grad“

1.4.1.7 Prostorni položaj utvrđenih i overenih rezervi mineralne sirovine

Bilansne rezerve dijabaza nalaze se u okviru odobrenog istražnog prostora broj 2369, u konturi koja je ograničena prelomnim takama čije su koordinate prikazane u tabeli 1-7.

Tabela 1-7. Koordinate prelomnih tačaka overenih bilansnih rezervi

Oznaka take	Koordinate	
	y	x
1	7502715	4845868
2	7502788	4846012
3	7502902	4845994
4	7503000	4845948
5	7502934	4845820
6	7502810	4845838

Površina overenih rezervi iznosi 3,5945 ha.

1.4.2 Grafiki prikaz sa geološkom i hidrogeološkom kartom šireg područja, geološkom kartom područja eksploatacionog polja sa naznačenim objektima geoloških istraživanja i ucrtanom konturom overenih bilansnih rezervi i konturama eksploatacionog polja

1.4.3 Rudarski deo projekta

1.4.3.1 Konceptcija eksploatacije i pripreme mineralne sirovine

Konceptijom eksploatacije dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad” definisani su: konstrukcija površinskog kopa kojom se zahvata ležište u granicama overenih rudnih rezervi, rešenih imovinsko-pravnih odnosa i vremenske dinamike otkopavanja.

Prema geološko-strukturnom profilu dijabaza u ležištu „Grad” posle tankog humusnog sloja izdvajaju se dva nivoa:

- pripovršinski nivo, koga čine ispucali i delom mehanički dezintegrisani dijabazi
- dublji nivo relativno kompaktnih i svežih dijabaza.

Nema jalovine koja se može selektivno otkopavati.

Nakon otkopavanja dijabaza on se direktno utovara u prihvatni bunker mobilne drobilice.

Tehnološki proces podrazumeva rad u čvrstoj sredini koja zahteva bušenje, miniranje, utovar, transport i odlaganje kao tehnološke faze rada, te za to i odgovarajuću mehanizaciju.

Godišnji kapacitet eksploatacije dijabaza kao tehničko-građevnog kamena na eksploatacijskom polju „Grad” prvenstveno zavisi od tržišnih prilika. No s obzirom da se, na osnovu rešenih imovinskih odnosa, može zahvatiti maksimalno 41% overenih bilansnih rezervi i da je potrebno obezbediti vek površinskog kopa od najmanje 10 godina usvojen je godišnji kapacitet od 65.000 m³/godišnje.

Priprema mineralne sirovine koja se sastoji od drobljenja i sejanja odvijace se na samom površinskom kopu.

1.4.3.2 Analiza geomehaničke stabilnosti rudarskih objekata i jalovišta

Za potrebe analize stabilnosti radnih etaža i završnih kosina površinskog kopa dijabaza ležišta GRAD, selo Prevešt kod Rekovca, usvojene su za ispitivani dijabaz, kao radnu sredinu, sledeće vrednosti fizičko-mehaničkih parametara:

- zapreminska težina $\gamma = 28,99 \text{ kN/m}^3$
- ugao unutrašnjeg trenja $\varphi = 38^\circ 30'$
- kohezija $c = 16,65 \text{ MPa}$

Navedena vrednost zapreminske težine predstavlja najveću vrednost utvrđenu na ukupno dvadeset probnih tela (iz dva reprezentata ukupno je izdvojeno po deset probnih tela). Parametri vrstoće na smicanje predstavljaju srednje vrednosti parametara smicanja (φ i c) dobijene smicanjem pod uglovima $\alpha = 45^\circ$ i $\alpha = 60^\circ$. Srednja vrednost parametara vrstoće na smicanje ispitivanih reprezentata usvojena je jer su vrednosti ostalih ispitivanih parametara pokazale da se radi o homogenoj stenskoj masi. Ispitivanja su za svaki ugao rađena na po pet probnih tela, za svaki reprezent.

Uzimajući u obzir inženjersko-geološke uslove ležišta, posebno ispucalost i postojanje predisponiranih ravni klizanja, za analizu stabilnosti radnih etaža i završne kosine primenjena je metoda Hoek-Bray-a.

1.4.3.3 Analiza stabilnosti radnih etaža

Analiza stabilnosti radnih etaža sprovedena je u funkciji promenljivih faktora, pri čemu je usvojeno:

$h = 10\text{m}, 15\text{m i } 20 \text{ m}$

$\alpha = 65 \text{ do } 850 \text{ (korak } 1^\circ)$

$m = 0,01 \text{ m}$

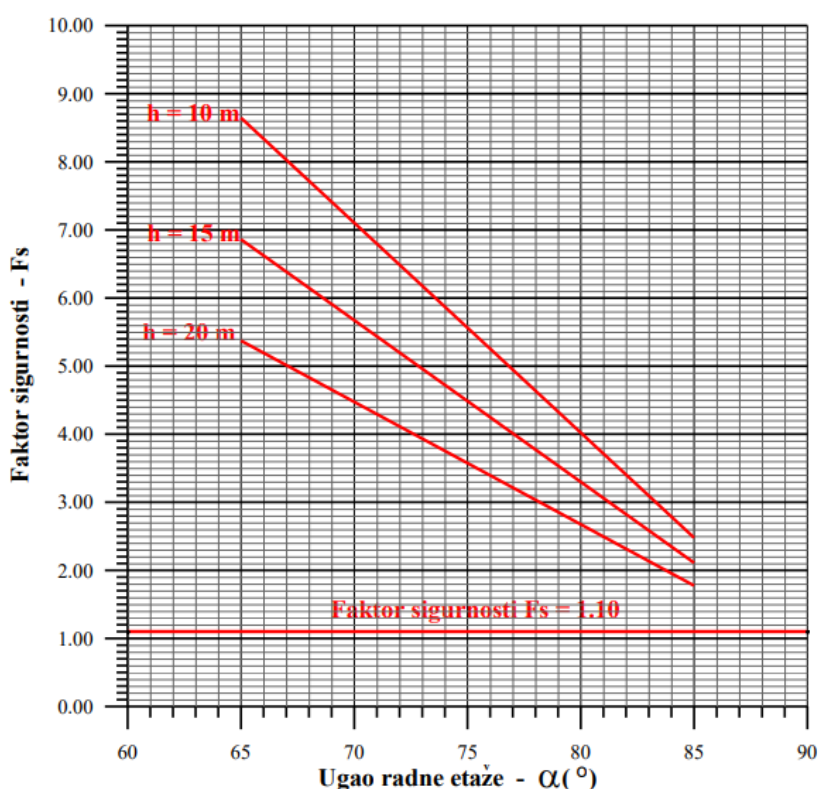
Uzimajući u obzir veličine i pravce ispucalosti u stenskoj masi, analiza je sprovedena za sledeće nagibe predisponirane ravni klizanja:

$\psi = 250 \text{ do } 750 \text{ (korak } 10)$

Usvojeno je prisustvo zateznih pukotina na planumu kosine sa visinom vodenog stuba $z_w=z$. Utvrđene vrednosti faktora sigurnosti F_s prikazane su na tabeli 1-8. i grafiki na slici 1-12.

Tabela 1-8. Faktor sigurnosti F_s po metodi HOEK-BRAY-a za radnu etažu

Ugao nagiba radne etaže α (°)	Visina radne etaže $h = 10,0 \text{ m}$; $h = 15,0 \text{ m}$ i $h = 20,0 \text{ m}$ sa zateznom pukotinom z na planumu etaže, z_w - dubina vodenog stuba u pukotini $z_w = z$		
	$h = 10,0 \text{ m}$	$h = 15,0 \text{ m}$	$h = 20,0 \text{ m}$
50	2,460	2,260	2,111
51	2,321	2,140	1,995
52	2,200	2,020	1,900
53	2,101	1,940	1,799
54	2,000	1,860	1,730
55	1,925	1,780	1,660
56	1,840	1,720	1,599
57	1,780	1,660	1,550
58	1,723	1,600	1,517
59	1,660	1,551	1,460
60	1,600	1,500	1,399
61	1,558	1,460	1,370
62	1,517	1,400	1,329
63	1,477	1,366	1,280
64	1,421	1,320	1,240
65	1,380	1,289	1,199
66	1,331	1,229	1,160
67	1,297	1,195	1,111
68	1,242	1,135	1,080
69	1,200	1,100	1,029
70	1,143	1,061	1,000

Slika 1-12. Faktor sigurnosti radnih etaža

1.4.3.3.1 Analiza stabilnosti završne kosine

Usvajajući iste vrednosti za γ , φ i c , izvedena je analiza stabilnosti završne kosine za:

$H = 90 \text{ m}$; 100 m i 110 m

$\alpha = 50^\circ$ i 70° (korak 10)

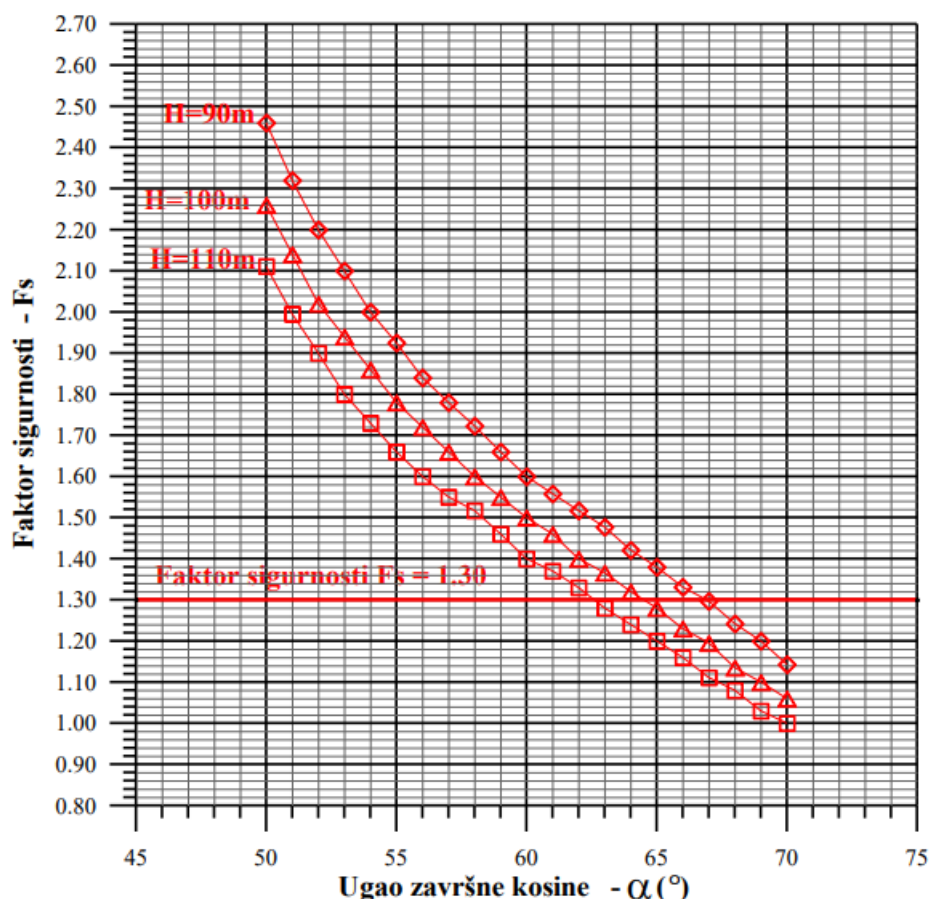
$m = 0,01 \text{ m}$

$\psi = 15^\circ$ do 65° (korak 1°)

Usvojeno je prisustvo zateznih pukotina na planumu kosine sa visinom vodenog stuba $z_w = z$. Utvrđene vrednosti faktora sigurnosti F_s prikazane su u tabeli 1-9. i grafički na slici 1-13.

Tabela 1-9. Faktor sigurnosti F_s po metodi HOEK-BRAY-a za završnu kosinu

Ugao nagiba završne kosine α ($^\circ$)	Visina završne kosine $H = 90\text{m}$; 100m i 110 m sa zateznom pukotinom z na planumu kosine, z_w - dubina vodenog stuba u pukotini $z_w = z$		
	$H = 90 \text{ m}$	$H = 100 \text{ m}$	$H = 110 \text{ m}$
65	8,644	6,859	5,375
66	8,336	6,622	5,195
67	8,027	6,384	5,015
68	7,719	6,147	4,835
69	7,411	5,909	4,655
70	7,102	5,672	4,475
71	6,794	5,435	4,295
72	6,486	5,197	4,115
73	6,178	4,960	3,935
74	5,869	4,722	3,755
75	5,561	4,485	3,575
76	5,253	4,248	3,395
77	4,944	4,010	3,216
78	4,636	3,773	3,036
79	4,328	3,535	2,856
80	4,019	3,298	2,676
81	3,711	3,061	2,496
82	3,403	2,823	2,316
83	3,095	2,586	2,136
84	2,786	2,348	1,956
85	2,478	2,111	1,776

Slika 1-13. Faktor sigurnosti završne kosine

Za potrebe Idejnog projekta eksploatacije dijabaza kao tehničko građevinskog kamena ležišta „Grad“, na osnovu iskustva na sličnim površinskim kopovima usvojeni su sledeći parametri konstrukcije idejnog rešenja površinskog kopa:

- visina etaže: $H = 15,0 \text{ m}$
- nagib radne etaže: $\alpha = 70^\circ$
- nagib završne kosine: $\beta = 56^\circ$

1.4.3.4 Geometrijski elementi površinskog kopa

Vertikalna podela površinskog kopa

Vertikalna podela Površinskog kopa, koja podrazumeva određivanje visine etaža i položaj niveleta etažnih ravni, uslovljena je geološkim, tehničko-tehnološkim i ekonomskim faktorima.

Zbog relativno malog godišnjeg kapaciteta otkopavanja, za utovar će se koristiti hidraulični bager visine istresanja kašike koja odgovara utovaru u kamione javnog saobraćaja, što upućuje na etaže manjih visina.

Sa druge strane, miniranje na ovom kopu obavljaće se periodično i poželjno je da bude što ređe, što znači da jednim miniranjem treba pripremiti što veću količinu materijala, što se na kopovima sa kratkim radnim frontovima obezbeđuje etažama većih visina.

Sa stanovišta tehnologije rada i uslova transporta, potrebno je odabrati veću visinu etaža, jer se tada smanjuje broj etaža, broj i vreme premeštanja opreme po etažama, skraćuje se dužina transportnih puteva, postiže se veća koncentracija radilišta, a time i manji troškovi eksploatacije.

S obzirom da se radi o tehničko-građevinskom kamenu ujednačenog kvaliteta usvojena je vertikalna podela, po kojoj je visina etaže 15 m. Ukupno je projektovano sedam etaža: E-500, E- 485, E-470, E- 455 i E-440, E-425, E-410 i E-395.

Ovakva vertikalna podela Površinskog kopa usvojena je kao kompromis nabrojanih faktora, a obezbediće uspešnu eksploataciju datog ležišta i u skladu je sa primenjenom diskontinualnom tehnologijom rada.

Konstruktivni parametri površinskog kopa

Na osnovu geomehaničkih i inženjersko-geoloških karakteristika radne sredine, otkopavanje dijabaza odvijaće se diskontinualnom tehnologijom: bušenjem i miniranjem na horizontalnim etažama, otkopavanjem i utovarom materijala i njegovim transportom do postrojenja za drobljenje i klasiranje.

Imajući u vidu kapacitet površinskog kopa i sa tim u vezi potrebnu opremu, koncepciju eksploatacije i iskustvene pokazatelje usvojeni su sledeći konstrukcioni parametri:

Visina etaže - 15 m.

Ugao kosine radne etaže - usvojen prema najpovoljnijim uslovima za bušenje postavljanje eksploziva biće $\alpha = 70^\circ$.

Ugao završne kosine kopa - $\alpha = 56^\circ$.

Na slici 1-14. prikazan je završni izgled površinskog kopa „Grad”.

Širina završne berme na etaži - Pre svega zbog uslova stabilnosti, može se odrediti iz sledećeg obrasca:

$$a = \frac{\frac{h}{\tan(\text{RADIANS}(\beta))} - n * \frac{H}{\tan(\text{RADIANS}(\alpha))} - \frac{H_{n+1}}{\tan(\text{RADIANS}(\alpha))}}{n}$$

gde je:

h - visina površinskog kopa (h = 95,5 m)

H - visina etaže (H = 15 m)

n - broj bermi na završnoj kosini (n = 6)

H_{n+1} - visina najviše etaže ($H_{n+1} = 5,5$ m)

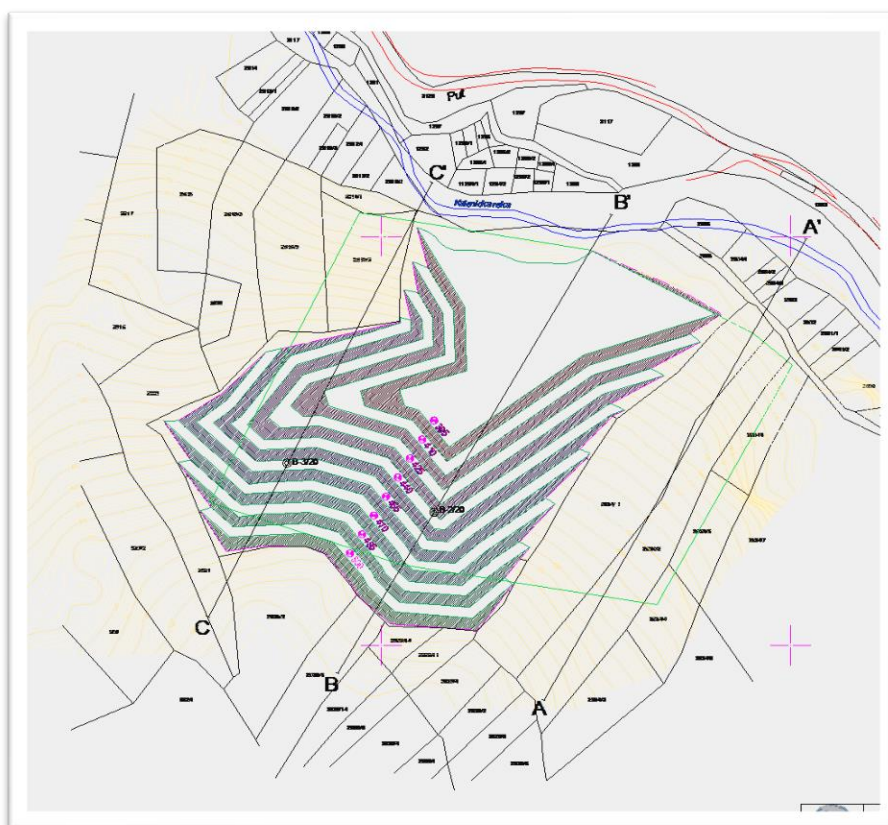
α - nagib etaže ($\alpha = 70^\circ$)

β - nagib završne kosine ($\beta = 56^\circ$)

prema tome širina završne berme na etaži biće:

$$a = (95,5 / \tan(\text{RADIANS}(56)) - 6 * 15 / \tan(\text{RADIANS}(70)) - 5,5 / \tan(\text{RADIANS}(70))) / 6$$

$$a = 4,94 \text{ m}$$

Slika 1-14. Završni izgled površinskog kopa „Grad”

Širina radne berme - odnosno minimalna širina radnog prostora na etaži, usvojena je tako da omogući uspešno obavljanje svih neophodnih tehnoloških operacija i iznosi 25 m.

Širina puteva - s obzirom da je kapacitet površinskog kopa „Grad” takav da je za transport potrebno više kamiona (dnevno će se transportovati oko 500 č.m³, odnosno 1330 t), usvojena je širina puteva za dvosmerni saobraćaj kamiona u javnom transportu.

Širina puta zavisi od dimenzija kamiona, odnosno, brzine vožnje i intenziteta kretanja. Moraju biti obuhvaćena i sigurnosna rastojanja od spoljne ivice guma od ivice puta i između kamiona koji se mimoilaze.

Širina puta se može proračunati na sledeći način:

Jednosmerni saobraćaj:

$$L_{p1} = a + 2 \cdot y$$

$$L_{p2} = 2 \cdot (a + y) + x$$

Pri čemu je:

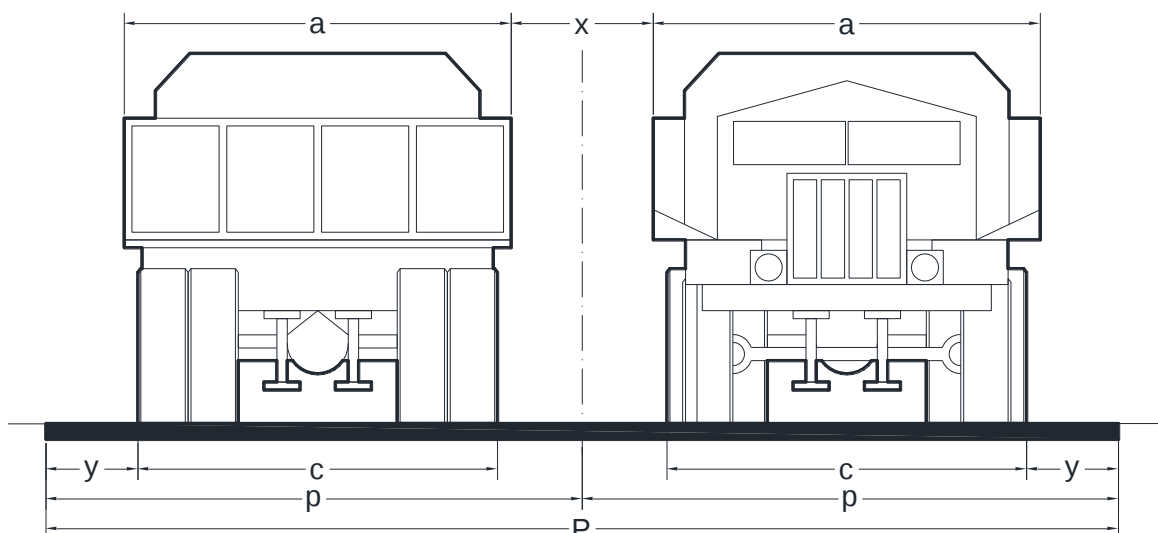
a - širina kamiona (rastojanje spoljnih stranica guma), (m)

y - sigurnosno rastojanje od spoljne stranice guma do ivice puta, $y = 0,5$, (m)

x - sigurnosno rastojanje između najisturenijih delova kamiona, (m)

$$x = 0,5 + 0,005 \cdot v, (m)$$

v - brzina kretanja kamiona km/h.

Slika 1-15. Širina puta za dvosmerni saobraćaj

Za usvojene parametre:

$$a = 2,5 \text{ m}$$

$$y = 0,5 \text{ m}$$

$$x = 0,5 + 0,005 \cdot 15 = 0,575 \text{ m} \approx 0,6 \text{ m}$$

Širina transportnih puteva na površinskom kopu „Grad” će iznositi:

$$P_2 = 2 \cdot (2,5 + 0,5) + 0,6 = 6,6, \text{ usvojeno } 7 \text{ m}$$

Uzdužni nagib transportnih puteva - zbog strmog reljefa i prostorne ograničenosti u određenim fazama razvoja rudarskih radova usvojen je da iznosi maksimalno do:

$$i = 8\%$$

1.4.3.1 Tehnički opis eksploatacije ležišta

Sistem procesa površinske eksploatacije čine dva osnovna proizvodna procesa: otkopavanje, transport i odlaganje otkrivke i dobijanje mineralne sirovine, koje je se sastoji iz sledećih procesa: bušenjem minskih rupa, miniranje, utovar rovne rude, transport i doziranje u prihvatni bunker postrojenja za pripremu.

Fizičko mehanička svojstva i debljina jalovog pokrivača su takva da nije moguće selektivno otkopavanje otkrivke, već će se ona izdvajati na prvom situ, pre primarnog drobljenja, postrojenja za pripremu dijabaza.

Pored ova dva osnovna proizvodna procesa površinska eksploatacija je vezana još i sa: odvodnjavanjem (zaštitom od površinskih i podzemnih voda), održavanjem puteva i remontom i održavanjem opreme, snabdevanjem energijom i drugim pomoćnim radnim procesima.

1.4.3.2 Izbor osnovne i pomoćne rudarske opreme

1.4.3.2.1 Bušenje

Minske bušotine će se bušiti sa prečnikom od $d = 86$ mm dubine 17 m, u geometriji, $3,3 \text{ m} \times 3,0 \text{ m}$. Prema tome produktivnost jednog metra bušotine biće $3,0 * 3,0 * 15/17 = 7,9$ č. m³/m bušotine.

Za ukupnu proizvodnju od 65.000 č.m³ sirovine i $65.000 * 0,078 = 5.070 \text{ m}^3$ jalovine potrebno je godišnje izbušiti:

$$B_b = 5.070/7,9 = 641,77 \text{ m}$$

Pri prosečnoj efektivnoj brzini od 12,0 m/h, ukupno je potrebno bušiti:

$$t_b = 641,77/12 = 53,48 \text{ efektivna časa}$$

Potreban broj bušilica je:

$$n_b = 53,48/(200 * 1 * 8 * 0,7) = 0,48 \text{ bušilica}$$

Usvaja se jedna bušilica.

Prečnik bušotine može se sračunati iz obrasca:

$$d = 100 \div 150 \cdot \sqrt[4]{Q_{god}}$$

gde je

d - prečnik bušotine u mm

Q_{god} - godišnji kapacitet dat u 10^6 m^3

$$d = 100 \div 150 * (70070 * 10^{-6})^{0,25} = 51,45 \text{ mm do } 71,17 \text{ mm}$$

usvaja se standardni prečnik 86 mm

Linija najmanjeg otpora prema A. Ričardsu može se odrediti iz odnosa:

$$W = 25 \div 40 \cdot D$$

Prema tome za prečnik bušotine od 86 mm linija najmanjeg otpora će biti:

$$W = 25 \text{ do } 40 \cdot 86 = 2150 \text{ do } 3440 \text{ mm}$$

usvaja se $W = 2800 \text{ mm}$.

Iskustvo pokazuje da se kosim bušotinama postiže bolje iskorišćenje energije eksplozije, smanjuju seizmički efekti i postiže veća stabilnost kosina etaža. Dužina bušotine može se odrediti iz obrasca:

$$L_b = \frac{H}{\sin \alpha} + l_{pr}$$

$$L_b = \frac{H}{\sin(\text{RADIANS}(70))} + 0,3 \cdot W$$

Za usvojenu visinu i nagib etaže dužina bušotine će biti:

$$L_b = 15/\sin(\text{RADIANS}(70)) + 0,3 \cdot 2,8$$

$$L_b = 16,8 \approx 17 \text{ m}$$

U slučajevima kada su minske bušotine paralelne kosini etaže (kose), rastojanje između bušotina u redu je:

$$a = m \cdot W$$

gde je:

m – koeficijent zbliženja koji se kreće do $1 \div 1,25$

pa je:

$$a = 1,25 \cdot 2,8 = 3,5 \text{ m}$$

Usvaja se rastojanje između bušotina u redu:

$$a = 3,0 \text{ m}$$

Rastojanje između redova kod kosih bušotina jednako je liniji najmanjeg otpora, odnosno:

$$b = \frac{W}{\sin \alpha}$$

$$b = 2,8/\sin(\text{RADIANS}(70)) = 3,0 \text{ m}$$

Za usvojene parametre bušenja zapremina odminiranog materijala po bušotini biće:

$$V_{mb} = a \cdot \frac{W}{\sin \alpha} \cdot H$$

$$V_{mb} = 3,0 \cdot 2,8/\sin(\text{RADIANS}(70)) \cdot 15 = 134 \text{ m}^3/\text{bušotini}$$

1.4.3.2.2 Miniranje

Izvodi se u serijama pri čemu se koristi dve vrste eksploziva tipa DETONEX i AMONEX.

U tabeli 1-10. prikazane su minersko – tehničke karakteristike odabranih eksploziva.

Tabela 1-10. Tehničke karakteristike domaćih eksploziva

Karakteristike	DETONEX	ANFEX	Amonex I
Gustina (kg/dm ³)	1,50 – 1,55	0,75	1,05 – 1,10
Brzina detonacije (m/s)	6000 – 6200	2500	4100 – 4300
Gasna zapremina (l/kg)	920	1038	955
Toplota eksplozije (kJ/kg)	4554		4248
Prenos detonacije (cm)	kontakt	kontakt	4 – 8
Kritičan prečnik (mm)	60	60	<28
Proba po Trauclu (cm ³)	400	310 - 330	380 – 390
Minimalni pentolitski pojačnik (g)	100	100	

Specifična potrošnja eksploziva može se odrediti prema empirijskom obrascu Laresa:

$$q = q_1 \cdot s \cdot v \cdot \frac{e}{g} \cdot d, [\text{kg/m}^3]$$

gde su:

q_1 – odnos čvrstoće stene prema čvrstoći granita ($\sigma_g = 200$), $q_1 = \frac{\sigma}{\sigma_g}$;

s – odnos građe stene prema homogenoj građi (za raspucane stene 0,9÷1,2);

v – koeficijent stešnjenosti mina, koji zavisi od broja slobodnih površina ($v = 1$);

e – koeficijent radne sposobnosti eksploziva $e = \frac{A}{A_x}$;

A – 480 cm³;

A_x – radna sposobnost eksploziva po Trauzlu;

g - koeficijent zbijenosti punjenja (za praškaste – $g = 1$, za plastične – $g = 1,5$);

d - koeficijent začepljenosti mine ($d = 1$ za normalan čep i 0,9 za čep od nabušenog materijala).

Specifične potrošnje eksploziva za raspoložive eksplozive su:

– DETONEX - 1:

$$q = 150/200 \cdot 0,6 \cdot 1 \cdot 480/320/0,9 \cdot 0,9 = 0,675 \text{ kg/m}^3$$

– AMONEX - 1:

$$q = 150/200 \cdot 0,6 \cdot 1 \cdot 480/380/0,9 \cdot 0,9 = 0,57 \text{ kg/m}^3$$

Iniciranje minskih punjenja

Povezivanje i aktiviranje eksplozivnih punjenja u mreži vršice se neelektričnim sistemom iniciranja.

NONEL sistem (neelektrični sistem iniciranja) razvio je Nitro Nobel i predstavlja jedan od najvažnijih pronalazaka u tehnologiji miniranja. Primenom ovog sistema iniciranja povećava se sigurnost i unapređuje rad u procesu miniranja. Ilustracije radi NONEL sistem se nalazi na tržištu od 1973. godine i prodaje se širom sveta. Noviji sistemi zasnovani su na novom Non-Primary Explosives Detonator (NPED), koji je izgrađen bez primarnog eksploziva, te se može reći da predstavlja drugu generaciju neelektričnih detonatora.

Način povezivanja se sastoji u tome da sve bušotine u mreži budu snabdevene detonatorima koji imaju isto usporenje od (1000) 500 milisekundi. Usporenje može da bude i bilo koje drugo, ali mora da bude isto u svim bušotinama. Proračunati način iniciranja organizuje se na površini pomoću površinskih konektorskih jedinica (*Snapline* konektori) različitog usporenja.

Snapline 0 (*Snapline starter*) omogućava trenutnu detonaciju i vezan je za prvi detonator u mrežnom inicijalnom redosledu. Zatim se u mrežu ugrađuju površinski usporivači, kako bi se dobilo odgovarajuće vremensko usporenje. U tabeli 1-11. prikazani su raspoloživi površinski usporivači.

Tabela 1-11. Površinski usporivači iz NONEL sistema

Oznaka	*Usporenje	Boja
Snapline 0	0	zelena
Snapline 17	17	žuta
Snapline 25	25	crvena
Snapline 42	42	bela
Snapline 67	67	plava
Snapline 109	109	crna
Snapline 176	176	oranž

*Vreme usporenja sa 6 m dugom cevčicom

1.4.3.2.3 Ustinjavanje vangabarita

Umesto sekundarnog miniranja, čiji su prateći štetni efekti pojačana buka i povećani radijus odbačenih komada, za usitnjavanje vangabarita primenjivaće se hidraulični razbijač.

1.4.3.2.4 Pomoćne operacije

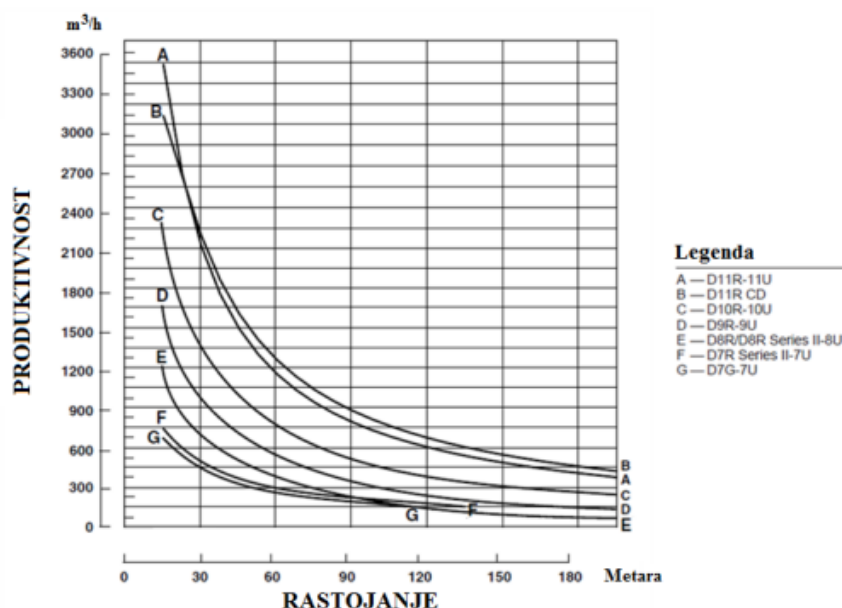
Pod pomoćnim operacijama na površinskom kopu dijabaza „Grad” podrazumevaju se priprema odminiranog materijala za utovar i odlaganje jalovine.

Nakon miniranja 50% materijala će biti odbačeno na osnovni plato za utovar, a ostalih 50% biće pripremljeno buldozerski.

Za pomoćne operacije odabran je buldozer D7R CATERPILLAR USA, sledećih tehničkih karakteristika:

Snaga motora	192 kW
Težina	25 700 kg
Klirens	472 mm
Visina do krova kabine	3392 mm
Dužina osnovne mašine	4608 mm
Širina osnovne mašine	2880 mm
Širina noža	3904 mm
Visina noža	1363 mm

Kapacitet buldozera na pripremi za utovar može se odrediti sa priloženog dijagrama odnosa dužine transporta stenskog materijala i tehničkog kapaciteta.

Slika 1-16. Nomogram kapaciteta buldozera tipa Caterpillar

Tehnički kapacitet buldozera pri transportu materijala do 50 m je

$$Q_t = 300 \text{ r. m}^3/\text{h}$$

Efektivni kapacitet pri koeficijentu rastresitosti od 1,4 i koeficijentu efektivnosti radnog vremena od 0,7 će biti:

$$Q_{ef} = 300 \cdot 0,7/1,45 = 145, \text{ č. m}^3/\text{h}$$

Ukupno treba pripremiti 50% materijala od godišnjeg kapaciteta, pa će biti potrebno utrošiti ukupno:

$$0,5 \cdot 70070/145 = 242 \text{ h}$$

Pored pripreme utovara buldozer će se koristiti i za odlaganje jalovine i održavanje etažnih puteva, pa se usvaja ukupno angažovanje buldozera od 400 efektivnih časova.

1.4.3.2.5 Utovar odminiranog materijala

Za utovar odminiranog dijabaza i jalovine koristiće se hidraulični bager zapremine kašike VOLVO EC460C 1,9 m³ snage 225 kW.

Tehnički kapacitet bagera će biti:

$$Q_{th} = \frac{3600 \cdot V \cdot k_p \cdot k_s}{T_c \cdot K_r}, \text{ č. m}^3$$

gde su:

V – zapremina kašike bagera (1,9 m³)

k_p – koeficijent punjenja kašike bagera (0,9)

k_s – koeficijent kapacitativnosti usled selektivnog rada (1,0)

T_c – ciklus bagera (30 s)

K_r – koeficijent rastresitosti u kašiki bagera (1,45)

Prema tome tehnički kapacitet bagera je:

$$Q_{th} = 3.600 * 1,9 * 0,9 * 1,0 / (30 * 1,45)$$

$$Q_{th} = 141,5 \text{ č.m}^3/\text{h}$$

Efektivni kapacitet bagra je:

$$Q_e = Q_{th} \cdot k_e$$

gde je:

k_e – koeficijent iskorišćenja radnog vremena

$$Q_e = 141,5 * 0,7 = 99 \text{ č.m}^3/\text{h}$$

Na utovaru je potrebno ostvariti ukupno:

$$n_{hu} = 70070/99 = 708 \text{ efektivnih časova}$$

Pri radu u jednoj smeni potreban broj bagera će biti:

$$n_b = 708 / (200 * 1 * 8 * 0,7) = 0,63$$

Usvaja se jedan bager u radu, koji sa utovaračem, koji će služiti za utovar gotovih proizvoda, u potpunosti mogu zadovoljiti potrebe površinskog kopa.

1.4.3.2.6 Transport dijabaza i jalovine

Za transport mineralne sirovine i jalovine na površinskom kopu dijabaza „Grad” koristiće se kamioni Volvo A25E 4×4 zapremine sanduka 13 m³, odnosno nosivosti 24 t, snage 224 kW.

Broj kašika u sanduku kamiona (broj ciklusa bagera), može se odrediti iz obrasca:

$$n_c = \frac{q_k \cdot k_{pk}}{q_b}$$

gde je:

q_k – korisna nosivost kamiona 24.000 kg

q_b – masa materijala u kašiki bagera, kg

k_{pk} – koeficijent punjenja kamiona (0,95)

Koristan teret u kašiki bagera:

$$q_b = V_b \cdot \gamma \cdot \frac{k_{pb}}{K_{rb}}$$

gde je:

V_b – zapremina kašike bagera 1,9 m³

γ – zapreminska masa materijala 2,86 t/m³

k_{pb} – koeficijent punjenja kašike bagera 0,9

K_{rb} – koeficijent rastresitosti u kašiki bagera 1,45.

$$q_b = 1,9 * 2,86 * 0,9 / 1,45 = 3,373 \text{ t}$$

pa je:

$$n_c = 24000 \cdot 0,95/3140 = 7,26 \text{ ciklusa (usvaja se 7 ciklusa)}$$

Koristan teret u korpi kamiona:

$$q_k = n_c \cdot q_b$$

$$q_k = 7 \cdot 3,373 = 23,611 \text{ t}$$

Odnosno:

$$q_k = 23,611/2,86 = 8,256 \text{ č.m}^3$$

1.4.3.2.6.1 Ciklus kamiona

Ciklus kamiona se dobija sabiranjem pojedinačnih vremena:

$$T_c = t_u + t_i + t_v + t_m$$

gde je:

t_u – vreme utovara (7 kašika)

$$t_u = 7 \cdot 30 = 210 \text{ s}$$

t_i – vreme istresanja 60 s;

t_v – vreme vožnje, koje se računa prema obrascu:

$$t_v = 60 \cdot \left(\frac{S}{v_p} + \frac{S}{v_{pr}} \right)$$

S – dužina transportnog puta; $S_1 = 0,5 \text{ km}$;

v_p – prosečna brzina kretanja punog kamiona 10 km/h;

v_{pr} – prosečna brzina kretanja praznog kamiona (15 km/h).

t_m – vreme manevrisanja 60 s.

$$t_u + t_i + t_m = 210 + 60 + 90 = 360 \text{ s};$$

$$t_v = 3600 \cdot (0,5/10 + 0,5/15) = 300 \text{ s};$$

pa je:

$$T_c = 360 + 300 = 660 \text{ s} = 11 \text{ min}$$

1.4.3.2.6.2 Kapacitet kamiona

Časovni kapacitet kamiona može se odrediti iz obrasca:

$$q_s = 60 \cdot \frac{q_k}{T_c}, \text{ m}^3/\text{h}$$

gde je:

q_k – koristan teret u sanduku kamiona (m^3);

pa je:

$$q_d = 60 \cdot 8,256/11 = 45 \text{ č.m}^3/\text{h}$$

1.4.3.2.6.3 Potreban broj kamiona

U slučaju kada su rastojanja za transport korisne mineralne sirovine i jalovine ista, potreban broj kamiona je:

$$N_k = \frac{Q_{god}}{q_h \cdot N_h}$$

$$N_k = (70.070 / (1 \cdot 8 \cdot 200 \cdot 45)) = 0,97$$

Usvaja se 1 kamion u radu.

Potreban broj efektivnih časova na transportu:

$$n_h = \frac{Q_{god} \cdot (T_c - t_u)}{3600 \cdot q_k}$$

$$n_h = (70.070 \cdot (660 - 360)) / (3600 \cdot 8,256) = 707 \text{ efektivnih časova/god.}$$

1.4.3.2.7 Priprema dijabaza i dobijanje agregata

Priprema dijabaza na površinskom kopu vršiće se u postrojenju za drobljenje i klasiranje koje se sastoji iz dve celine:

- mobilno postrojenje za drobljenje dijabaza,
- mobilno postrojenje za klasiranje dijabaza.

Odmirani materijal gornje granične krupnoće 500 mm, se utovarnom mehanizacijom utovara u prihvatni bunker mobilnog postrojenja za drobljenje.

1.4.3.2.7.1 Drobljenje i prosejavanje dijabaza

Na slici 1-17. Prikazana je tehnološka šema pripreme dijabaza. Odmirani dijabaz se bagerom (1) ubacuje u bunker (2) na čijem se dnu nalazi vibracioni dodavač sa rešetkom (3). Rešetka dodavača ima zadatak da izdvoji jalovinu (prljavu rizlu) granulacije +0-50 mm koja pomoću prihvatnog levka pada na transportnu traku (5) kojom se odlaže na deponiju prljave rizle.

Materijal granulacije veće od 50 mm (čist) pada direktno u drobilicu (4) gde se vrši drobljenje na granulaciju +0-80 (100) mm. Iz drobilice izdrobljeni materijal preko transportne trake (6) odlazi u mobilno postrojenje za klasiranje na troetažno sito (4). Postupkom klasiranja dobijaju se sledeće granulacije kamenih agregata: 0-8; 8-32,5; 32-63; 63-80 (100) mm.

Drobljenje dijabaza vršiće se u mobilnoj drobilici, a klasiranje izdrobljenog dijabaza u mobilnom postrojenju za klasiranje tipa TEREX FINLAY 694.

Tabela 1-12. Tehničke karakteristike mobilne drobilice

Mobilno drobilično postrojenje METSO	
Težina	27,8 (t)
Motor tipa:	C96
Snaga motora	168 kW
Zapremina sanduka	6,0 m ³
Dimenzije L/W/H	12,45/2,5/3,1 (m)
Otvor drobilice	930/580 (mm)
Kapacitet do	350 (t/h)

Tabela 1-13. Tehničke karakteristike TEREX FINLAY 694

TEREX FINLAY 694	
Težina	34,0 (t)
Motor tipa	Deutz, 72 kW, BF4M 2012
Snaga motora	109 kW
Zapremina sanduka	8,0 m ³
Dimenzije L/W/H	18,6/2,99/3,54 (m)
Dimenzije sita	2,350 × 1,500 (mm)
Nagib sanduka sa sitima	18-30 (°)
Kapacitet do	250 (t/h)
Potrošnja goriva	20 (L/h)

1.4.3.2.7.2 Potreban kapacitet mobilnog postrojenja

Potreban kapacitet mobilnog postrojenja za pripremu dijabaza iznosi:

$$Q_h = 65.000 * 2,86 / (200 * 8 * 0,7) = 166 \text{ t/h}$$

Odabrana mobilna postrojenja odgovaraju potrebnom kapacitetu površinskog kopa.

Vreme angažovanja drobilnog postrojenja na godišnjem nivou, iznosi:

$$T_g = 65.000 * 2,86 / (350 * 0,7) = 760 \text{ h/god efektivnih časova}$$

1.4.3.1 Eksploatacione rezerve i stepen iskorišćenja rezervi

Idejnim rešenjem površinskog kopa zahvaćene su bilansne i eksploatacione rezerve prikazane u tabeli 1-15, a čiji je proračun prikazan u tabeli 1-14.

Pri konstrukciji kontura završnog izgleda Površinskog kopa, izuzetno se vodilo računa da se površinskim kopom, u što većem obimu zahvate Elaboratom utvrđene bilansne rezerve.

Eksploatacione rezerve ležišta „Grad” su dobijene kada se od bilansnih rezervi zahvaćenih konturama idejnog rešenja površinskog kopa oduzmu eksploatacioni gubici, koji se odnose na metodu eksploatacije i usvojeni su u visini od 3%.

Proračun bilansnih rezervi unutar kontura površinskog kopa izvršen je metodom etažnih ravni.

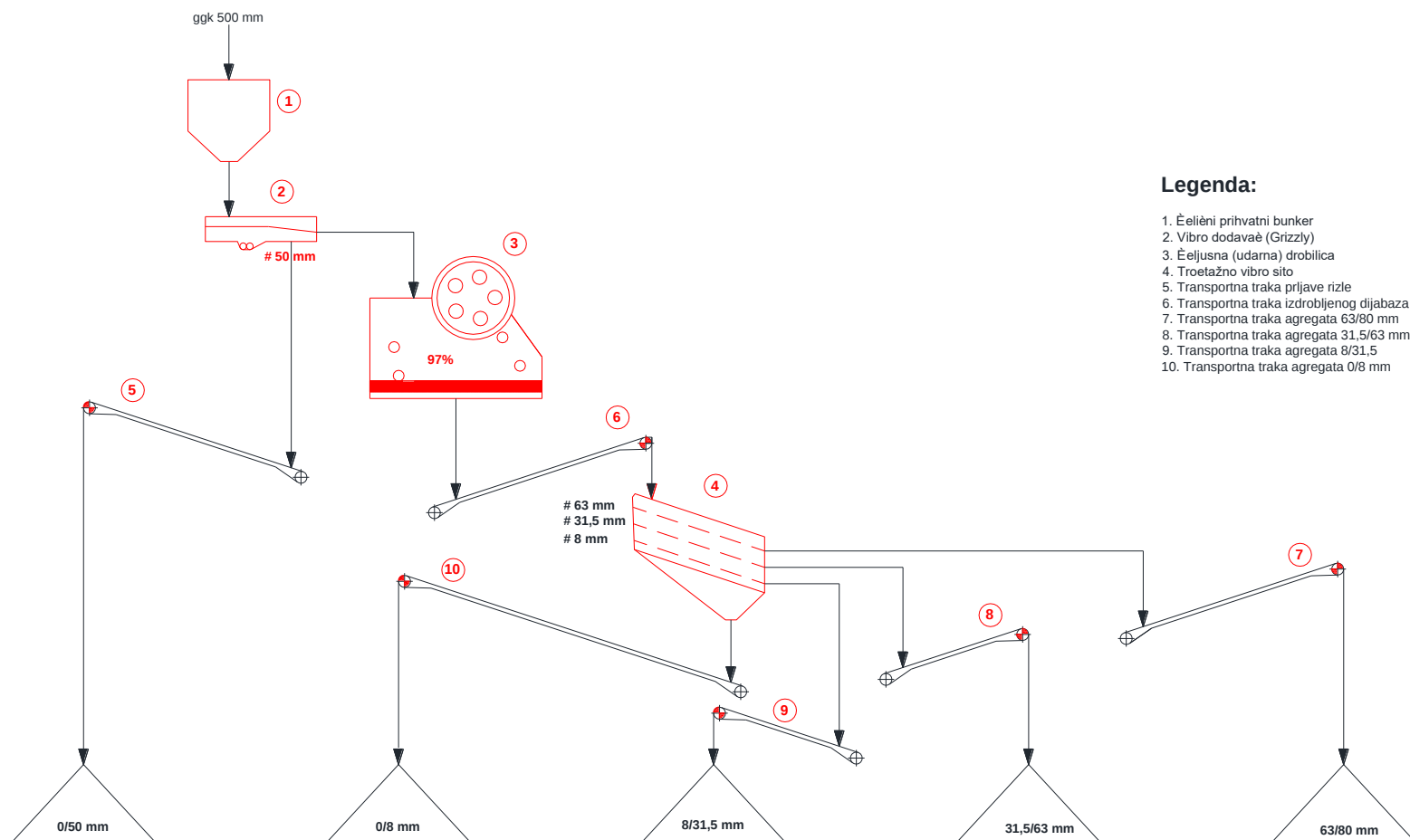
1.4.3.1 Količine jalovina

Proračunom je utvrđena količina jalovine u okonturenom delu ležišta i ona iznosi:

$$23169 * 0,5 = 11.585 \text{ m}^3.$$

U površinskom kopu pored ove jalovine utvrđena je i jalovina izvan okonturenih delova ležišta koja iznosi 47.240 m³, pa je ukupna jalovina:

$$47.240 + 11.585 = 58.825 \text{ m}^3.$$

Legenda:

1. Ėlićni prihvatni bunker
2. Vibro dodavać (Grizzly)
3. Ėljusna (udarna) drobilica
4. Troetažno vibro sito
5. Transportna traka prijave rizle
6. Transportna traka izdrobljenog dijabaza
7. Transportna traka agregata 63/80 mm
8. Transportna traka agregata 31,5/63 mm
9. Transportna traka agregata 8/31,5
10. Transportna traka agregata 0/8 mm

Slika 1-17. Tehnološka šema pripreme dijabaza

Tabela 1-14. Proračun masa u konturama površinskog kopa „Grad“

$P_s = \left(\frac{P_i + P_{i+1}}{2} \right)$, a kada je razlika između površina etaža veća 40%, $P_s = \frac{\sqrt{P_i + P_{i+1} + P_s \cdot P_s}}{3}$								
Etaža	Jalovina				C1 Rezerve			
	P_i m^2	P_s m^2	H_i m	$P_s \cdot P_h$ m^3	P_i m^2	P_s m^2	H_i m	$P_s \cdot P_h$ m^3
500	0	595	15	8.925	0	926	15	13.890
	1.785				2.778			
	1.059				2.634			
485	802	930,5	15	13.958		4452	15	66.787
	404				5.961			
	779				8.654			
570	759	581,3	15	8.720	7.732	7308	15	109.612
	436				9.686			
	793				8.673			
455	126	265,4	15	3.982	9.875	9274	15	139.110
	3				8.377			
	0				8.705			
425		1	15	15	7.018	8541	15	128.115
					7.740			
					6.091			
410					6.566	6328	15	94.928
395								
Ukupno				47.240				793.762

Tabela 1-15. Eksploatacione rezerve u ležištu „Grad“

Kategorija rezervi	Ukupne mase u konturama Bilansnih rezervi t/m^3	Jalovina iznad bilansnih rezervi m^3	Bilansne rezerve m^3	Eksploatacioni gubici 3% m^3	Eksploatacione rezerve m^3
C1	793.762	11.585	782.177	23.465	758.712
Ukupno	793.762	11.585	782.177	23.465	758.712

1.4.3.2 Srednji koeficijent otkrivke

Ukupne eksploatacione rezerve zahvaćene idejnim rešenjem površinskog kopa iznose 758.712 č.m³, dok u istim granicama ima 58.825 m³ jalovine, pa će srednji koeficijent otkrivke biti:

$$K_o = 58.825/758.712 = 0,078 \text{ m}^3/\text{m}^3$$

1.4.3.3 Godišnji kapacitet i vek rudnika

Na osnovu usvojenog efektivnog kapaciteta površinskog kopa od 65.000 č. M³/godišnje i rada u jednoj smeni, 200 dana u godini, efektivni časovni kapacitet na proizvodnji dijabaza će biti:

$$Q_h = 65.000 / (200 * 1 * 8 * 0,7) = 58,036 \text{ č.m}^3/\text{h}, \text{ odnosno} \\ 58,036 * 2,86 = 166 \text{ t/h}$$

Vek površinskog kopa je:

$$T = 758.712 / 65.000 = 11,7 \text{ godina}$$

Na osnovu utvrđenog srednjeg koeficijenta otkrivke koji iznosi $K_o = 0,078 \text{ m}^3/\text{m}^3$, merodavan godišnji kapacitet površinskog kopa je:

$$Q_{god} = 65.000 * (1 + 0,078) = 70.070 \text{ č. M}^3/\text{godišnje}.$$

1.4.3.4 Efektivni časovni kapacitet površinskog kopa

Na osnovu godišnjeg kapaciteta površinskog kopa, koeficijenta otkrivke i koeficijenta efektivnosti radnog vremena, efektivni časovni kapacitet površinskog kopa merodavan za izbor opreme iznosi:

$$Q_h = \frac{Q_{god} * (1 + K_o)}{N_d * n_s * n_h * k_v}, \text{ m}^3/\text{h}_{ef}$$

Gde je:

Q_{god} – godišnji kapacitet eksploatacije mineralne sirovine, č. M³/godišnje

K_o – srednji koeficijent otkrivke, m³/m³

N_d – broj radnih dana u godini

n_s – broj smena u jednom radnom danu

n_h - vreme trajanja radne smene, h

k_v – keficijent efektivnosti radnog vremena, $k_v = 0,7$ (42 minutni čas)

$$Q_h = 65.000 (1+0,078) / (200 * 1 * 8 * 0,7) = 62,56 \text{ č. m}^3/\text{h}$$

Odnosno:

$$Q_h = 62,56 * 2,86 = 179 \text{ t/h}$$

1.4.3.5 Dinamički plan razvoja površinskog kopa

Ulaganja u otvaranje površinskog kopa „Grad” izvršiće se jednokratno.

1.4.3.6 Snabdevanje energijom, insdustrijskom i pitkom vodom

Snabdevanje energija (dizel gorivom), na Površinskom kopu vršiće se sa nablize benzinske stanice.

Snabdevanje industrijskm i sanitarnom vodom. Na Površinskom kopu vršiće se iz gradskog vodovoda angažovanom autocisternom trećeg pravnog lica.

Pitka voda obezbeđuje se PET ambalažom.

1.4.3.7 Normativi potrošnje energije, materijala i rezervnih delova

Normativi materijala i energije na Površinskom kopu prikazani su u tabeli 1-17, pri čemu je nespecificirani materijal predviđen sa 10%. Normativ goriva određen je prema snagama motora i potrebnih efektivnih časova rada tabela 1-16.

Tabela 1-16. Utrošci goriva na površinskom kopu „Grad“

<i>Faza rada</i>	<i>Snaga angažovane opreme kW</i>	<i>Specifična potrošnja L/kWh</i>	<i>Efektivni časovi rada h</i>	<i>Koeficijent angažovanosti snage</i>	<i>Ukupna Potrošnja L</i>
Bušenje	272	0,2	739	60%	24.121
Priprema	192	0,2	400	65%	9.984
Utovar	225	0,2	708	70%	22.302
Transport	228	0,2	707	70%	22.172
Drobljenje	168	0,2	760	60%	15.322
Sejanje	109	0,2	760	60%	9.941
Ukupno					103.841

- Normativ goriva:

$$90.982/65.000 = 1,40 \text{ L/t.}$$

- Normativ maziva kao 5% potrošnje goriva:

$$1,4 * 0,05 = 0,07 \text{ m}^3/\text{h.}$$

- Normativ guma za kamione – za 5.000 efektivnih časova jedan komplet guma:

$$\text{gume kamiona } 707 * 6/5.000 = 0,85 \text{ gume/god.}$$

$$0,85/65.000 = 0,000013 \text{ guma/č. m}^3$$

- Utrošak eksploziva

$$Q_e = Q_{god} \cdot q$$

$$Q_e = 65.000 * 0,45 = 29.250 \text{ kg}$$

U tabeli 1-17. prikazani su normativi materijala i energije.

Tabela 1-17. Normativi materijala i energije

<i>No</i>	<i>Naziv materijala</i>	<i>Jed. mere</i>	<i>Normativ</i>	<i>Utrošak</i>	<i>Cena RSD</i>	<i>Vrednost RSD</i>
1.	Dizel gorivo	l	1,60	103.841	160	16.614.617,60
2.	Maziva	kg	0,08	5.192	350	1.817.223,80
3.	Gume kamiona	kom.	0,000013	0,85	35.000,00	29.694,00
4.	Eksploziv	kg	0,45	29.250	115	3.363.750,00
5.	Nonel detonatori	kom.	0,085	5.525,00	140	773.500,00
6.	Čelik (obloge)	kg	0,0015	97,5	100	9.750,00
7.	Gumena traka	m ¹	0,00015	9,75	10.000,00	97.500,00
8.	Mreže sita	kg	0,0014	91	700	63.700,00
9	Ostalo	%	10,00%	22.769.735,40		2.276.973,54
	Ukupno					25.046.708,94

1.4.3.8 Tehnička i biološka rekultivacija

Eksploatacijom dijabaza pejzažne vrednosti lokaliteta se degradirju stvarajući karakterističan tehnoreljef. Zbog toga se sukcesivno sa eksploatacijom i/ili nakon likvidacije površinskog kopa mora pristupiti sanaciji i rekultivaciji degradiranih površina i na taj način popraviti pejzaž, a zemljište privesti kulturi.

Na području ležišta „Grad” pretežno je rašireno kamenito tlo.

Kamenita tla-kamenjari (litosol) sastavljena su od raspadnutog skeleta, koji se nije pokretao sa mesta postanka. Dubina im nije veća od 20-tak cm, a zatim prelaze u kompaktnu ili u slabo raspadnutu stenu. Po razvijenosti su vrlo bliski matičnoj steni. Zbog toga od vrste stene zavisi mogućnost ukorenjivanja biljaka. Obrazuju se na magmatskim stenama (kisele, neutralne, bazne) krečnjacima i dolomitima. To su siromašna i suva zemljišta. Nepovoljna su za razvoj korena biljaka i nemaju značaja za proizvodnju biljaka. Pošumljavanje ovakvog zemljišta iziskuje velike napore.

Ukupna površina Površinskog kopa je 27.548 m².

1.4.3.8.1 Tehnička rekultivacija

Eksploatacijom dijabaza na površinskom kopu „Grad” obrazovaće se anfiteatar kod koga je usled miniranja došlo do dezintegracije podloge i usitnjavanja materijala (razbijanje skeleta).

U okviru tehničke rekultivacije izvršiće se priprema podloge terena (ravnanjem) do ostvarenja generalnog pada od minimalno 2%, radi evakuacije površinskih voda i nanošenja humusa, debljine 0,2 m.

Jalovina koja će se izdvajati u procesu selektivne eksploatacije dijabaza iskoristiće se u okviru tehničke rekultivacije. Zdravica sa pozajmišta rasplaniraće se preko etažnih ravni i dna Površinskog kopa do debljine od 20 cm.

Kosine etaža, koje su pod nagibom od 70°, nisu predviđene za biološku rekultivaciju, pa će se kroz tehničku rekultivaciju, samo okavati (odnosno osloboditi labavih komada stene). Ova mera se mora sprovoditi i tokom čitavog veka eksploatacije radi zaštite radnika i opreme.

1.4.3.8.2 Biološka rekultivacija

Biološka rekultivacija sastojće se od sadnje drveća, setve trava i nege.

Nakon izvršenog odabira drveća za sadnju i trava za setvu pristupiće se pripremi zemljišta za sadnju i setvu.

Za sadnju lišćarskih vrsta treba kopati rupe 50×50×40 cm. Jame se zapunjavaju sa zemljom pomešanom sa 4 dm³ treseta.

Sadnice koje se koriste za sadnju trebaju biti najboljeg kvaliteta, starosti 1 do 2 godine i visine 50 do 60 cm. Sve sadnice moraju biti zdrave dobro odnegovane, posebno moraju imati dobro oformljen korenov sistem.

Svaki nabavljeni kontigent sadnog materijala obavezno mora posedovati uverenje o zdravstvenom stanju sadnica (atest). Ova zakonska obaveza mora se ispoštovati, ne samo zbog odgovornosti već zbog sigurnijeg uspeha.

Za šumsko drveće pogodno vreme za sadnju je vreme kada se korenov sistem snažno razvija jer je tada i njegova regenerativna sposobnost najveća, a to vreme počinje u proleće (pre razvijanja pupoljka) i nastavlja se tokom proleća i početkom leta.

U jesen se porast korena nastavlja, ali slabije nego u proleće, pa se u ovom slučaju predlaže prolećna sadnja i to u martu i aprilu.

Na isplaniranim površinama sa humusnim slojem od 20 cm, izvršice se sejanje semenom smeše trava za podizanje veštačkih livada, u količini od 45 kg/ha.

Setva semenom smeše trava za podizanje veštačkih livada će se obaviti u prolećnom periodu.

Priprema smeše trava za setvu izvršilo bi se u vreme same setve.

U slučajevima gde se trava slabo ili nije primila treba izvršiti podsejavanje i ojačavanje travnih površina.

Pod negom sadnica podrazumeva se nega mladih kultura u prvim godinama, koja se sastoji u okopavanju i prašenju.

Okopavanje se vrši u cilju uništavanja korova, a praši se da se uništi pokorica u kojoj nema krupnijih pora već samo kapilara kroz koje velika količina vode iz zemljišta izlazi na površinu i isparava.

Razbijanjem pokorice postiže se aeracija, uništava se kapilarni sistem i privremeno se na površini dobije rastresiti sloj kroz koji voda teže izlazi na površinu i isparava. Obično se posle prve jače kiše ponovo stvori pokorica, te je potrebno ponovno prašenje.

Prašenje se vrši kultivatorom ili motikom.

Prvo prašenje se obavlja odmah nakon sadnje, a ostala prašenja i kopanja prema potrebi.

Nega kultura se prekida krajem avgusta da bi korovske biljke koje kasnije izrastu štatile sadnice u toku zime od izdizanja tla usled dejstva mraza. U jesen korov slabo raste, te ne isparava suviše vlage i ne smeta sadnicama.

Nega travnih površina se sastoji u podsejavanju i ojačavanju površina na kojima se trava nije primila ili je slaba.

Pojasevima zasada veštačkih livada nije potrebna nikakva nega, a nakon 8 godina veštački zasad se sam obnavlja.

U tabeli 1-18. prikazana je struktura degradiranih površina, kao posledica eksploatacije dijabaza, a u tabeli 1-19. Namena površina nakon biološke rekultivacije.

Tabela 1-18. Struktura degradiranih površina

<i>Etaža</i>	<i>Dužina etaže m</i>	<i>Površina berme m²</i>	<i>Površina kosine m²</i>
500	180	871	979
485	206	1.001	1.018
470	232	1.123	1.160
455	284	1.369	1.392
440	333	1.621	1.619
425	342	1.688	1.824
410	330	1.649	1.843
395	364	6.566	1.825
Ukupno:	2.271	15.888	11.660

Tabela 1-19. Namena površina nakon biološke rekultivacije

Etaža	Pod šumom m²	Zasnivanje livade m²	Spontana rekultivaija m²
500	871		979
485	1.001		1.018
470	1.123		1.160
455	1.369		1.392
440	1.621		1.619
425	1.688		1.824
410	1.649		1.843
395		6.566	1.825
	9.322	6.566	11.660

1.4.3.9 Mere tehničke zaštite ljudi i objekata

Svi radovi na eksploataciji i pripremi dijabaza moraju se odvijati u skladu sa **Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima („Službeni glasnik RS”, br. 101/2015, 95/2018 - dr. zakon i 40/2021)** Pravilnikom o tehničkim zahtevima za površinsku eksploataciju ležišta mineralnih sirovina („Službeni glasnik RS”, broj 96/10), Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu („Službeni glasnik RS”, broj 101//2005, 91/2015 i 113/2017 - dr. zakon)) i ostalim važećim propisima koji tretiraju ovu oblast.

Posebne mere zaštite će se regulisati posebnim uputstvima i naredbama koje će izdati tehnički rukovodilac kopa, a koja se prvenstveno odnose na:

1. Uputstva za rukovanje sa oruđima za rad
2. Uputstva o kretanju radnika i mašina na Površinskom kopu
3. Periodična provera znanja radnika iz oblasti zaštite na radu
4. Uputstva o korišćenju ličnih i kolektivnih zaštitnih sredstava.

Tehnički rukovodilac je dužan da naloži određene posebne mere zaštite, koje se moraju sprovesti i za svaku specifičnu, konkretnu situaciju koja se pojavi tokom eksploatacije.

Zaštita Površinskog kopa podrazumeva, najpre kvalitetno odvodnjavanje i protivpožarnu zaštitu, što zahteva izradu obodnih kanala i nabavku protivpožarnih aparata.

Na Površinskom kopu mora uvek biti odgovarajuća količina sanitetskog materijala, a u svakoj smeni odgovarajući broj radnika sa znanjem pružanja prve pomoći.

1.4.3.10 Sistem monitoringa

Na Površinskom kopu se moraju periodično kontrolisati: emisija prašine, buka i seizmički efekti miniranja.

1.4.3.11 Grafički prikaz površinskog kopa

1. Situacioni plan ležišta (Prilog broj 4);
2. Završnog izleda Površinskog kopa (Prilog broj 9);
3. Tehnološka šema eksploatacije gijabaza (Prilog broj 10);
4. Tehnološka šema pripreme (Prilog broj 11).

2 PRIKAZ USLOVA I NAČINA EKSPLOATACIJE I PRIPREME MINERALNIH SIROVINA

2.1 KOMERCIJALNI ASORTIMANI RUDNIČKIH PROIZVODA

Eksploatacija dijabaza ležišta „Grad” kod Rekovca, projektovana je sa kapacitetom od 65.000 m³/godišnje.

Sa planiranim kapacitetom od 65.000 m³ dijabaza u vidu kamenih agregata očekuje se ukupan prihod od 100.750.000 RSD/godišnje (Tabela 2-1).

Tabela 2-1. Obračun ukupnog prihoda

№	Proizvod	Učešće %	Godišnja Proizvodnja		Cena RSD/m ³	Vrednost proizvodnje RSD/god
			č.m ³	t		
1.	Dijabaz	100%	65.000	185.900	2.002,00	130.130.000
	Ukupno:	100%	65.000	185.900	2.002,00	111.540.000

Prodajna cena je data na bazi najniže tržišne cene u 2021. godini.

2.2 ANALIZA TRŽIŠTA prodaje

Kvalitet matične stene i dobijenog komercijalnog proizvoda su najvažniji faktori koji utiču na plasman dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena.

Kvalitet dijabaya kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad”, zadovoljava sve uslove standarda za izradu asfaltnih mešavina, cement-betonskih mešavina tampona, tucanika u putnoj industriji i za zidanje.

Imajući ovakvu situaciju u vidu privredno društvo UNIMER DOO iz Kruševca je izvršilo odgovarajuće istraživanja i izradilo Elaborat o resursima i rezervama. .

2.3 TOKOVI NOVCA

2.3.1 Rashodi poslovanja

2.3.1.1 Troškovi sredstava za rad

U troškove sredstava za rad spadaju: amortizacija, investiciono i tekuće održavanje i osiguranje.

U tabeli 2-2. prikazana je tehnička struktura i vrednost osnovnih sredstava, nakon reparacije postojećih i nabavke novih.

Tabela 2-2. Tehnička struktura stva

No	Naziv	Jedinica mere	Količina	Nabavna Cena (RSD)	Vrednost (RSD)
I	GRAĐEVINSKI OBJEKTI				
1.	Objekti za smeštaj radnika	Kom.	1	3.000.000,00	3.000.000,00
	Ukupno I				3.000.000,00
II	RUDARSKA OPREMA				
1	Bager guseničar	Kom.	1	12.500.000,00	12.500.000,00
2	Buldozer	Kom		15.000.000,00	15.000.000,00
3	Utovarač	Kom.	1	5.500.000,00	5.500.000,00
	Ukupno II				33.000.000,00
III	KAMIONI				
1.	Damperi	Kom.	2	9.000.000,00	18.000.000,00
2	Terensko vozilo	Kom.	1	2.000.000,00	2.000.000,00
3	Autocisterna	Kom.	1	3.500.000,00	3.500.000,00
	Ukupno III				23.500.000,00
IV	POSTROJENJE ZA PRIPREMU				
1	Postrojenje za drobljenje	komplet	1	40.000.000,00	40.000.000,00
2	Postrojenje za sejanje	komplet	1	30.000.000,00	30.000.000,00
	Ukupno IV				70.000.000,00
	Ukupno I+II+III+IV				129.500.000,00
V	OSNIVAČKA ULAGANJA				
1	Osnivačka ulaganja	komplet	1	5.000.000,00	5.000.000,00
	Ukupno V				5.000.000,00
	Ukupno I + II + III + IV + V				134.500.000,00

2.3.1.1.1 Obračun amortizacija

Amortizacija predstavlja zakonsko otpisivanje, odnosno smanjivanje vrednosti osnovnih sredstava, čiji se deo prenosi na novi proizvod.

Amortizacija kao oblik novčanog kapitala ima osnovnu svrhu da održava reprodukciju osnovnih sredstava. Međutim, u savremenim tržišnim privredama amortizacija se koristi i kao izvor finansiranja novih investicija, odnosno za proširenu reprodukciju.

Stepen korišćenja osnovnog sredstva može se iskazati odnosom njegove amortizovane vrednosti i nabavne vrednosti.

$$I_{os} = \frac{V_{am}}{V_{nb}} \cdot 100$$

gde je:

I_{os} - *iskorišćenost osnovnog sredstva*,

V_{am} - *amortizovana vrednost*,

V_{nb} - *nabavna vrednost*.

Osnovica za obračun amortizacije je nabavna vrednost osnovnih sredstava. Novčani iznos koji izražava trošak određenog osnovnog sredstva, naziva se amortizaciona kvota.

Amortizaciona kvota predstavlja iznos amortizacije koji je u određenom vremenskom periodu (godina, mesec) prenet na nove proizvode i obračunat u amortizacioni fond preduzeća. Za ovaj iznos se umanjuje vrednost osnovnog sredstva u istom vremenskom intervalu.

Vremenska amortizacija obračunava trošenje osnovnog sredstva prema vremenskom periodu njegovog trošenja i na osnovu određenog i procenjenog veka trajanja. Ako se amortizacija izračunava u ravnomernim godišnjim iznosima, to je proporcionalna vremenska amortizacija.

Amortizaciona kvota kod proporcionalne amortizacije (A_q) se dobija kada se nabavna vrednost osnovnog sredstva (V_n) podeli sa planiranim vekom njegove upotrebe (h).

$$A_q = \frac{V_n}{h}$$

Nabavnu vrednost čini fakturna cena, povećana za transportne troškove, troškove ambalažiranja i pakovanja, troškove osiguranja pri transportu, troškove montaže i ugradnje, poreze, carine, obuku kadrova itd.

Nabavna vrednost se tokom vremena menja. Za poslovanje preduzeća je vrlo značajno da utvrdi pravilno i egzaktno nabavnu vrednost osnovnih sredstava.

Amortizacija osnovnih sredstava sračunata po minimalnim stopama prikazana je u narednoj tabeli 2-3.

Tabela 2-3. Obračun troškova amortiacije

№	Naziv	Vrednost (RSD)	Amortizacija	
			Stopa (%)	Iznos (RSD)
I	Građevinski objekti	3.000.000,00	5%	150.000,00
II	Rudarska oprema	33.000.000,00	10,00%	3.300.000,00
III	Kamioni	23.500.000,00	14,00%	3.290.000,00
IV	Postrojenje za pripremu	70.000.000,00	8,00%	5.600.000,00
V	Osnivačka ulaganja	5.000.000,00	20,00%	1.000.000,00
	Ukupno	134.500.000,00		13.340.000,00

2.3.1.1.2 Obračun investicionog i tekućeg održavanja

Pored amortizacije koja služi za konačnu zamenu osnovnih sredstava, troškovi održavanja su neophodni da bi osnovna sredstva „zadržala predviđenu funkciju”. Zbog česte promene zakonskih stopa amortizacije, osnovica za izračunavanje troška održavanja obično se računa kao procenat od vrednosti osnovnog sredstva.

Troškovi investicionog održavanja obračunati su na osnovu iskustva u sličnim rudnicima i srodnih organizacija (tabela 2-4).

Tabela 2-4. Troškovi investicionog održavanja

№	Naziv osnovnog sredstva	Osnovica za obračun	Stopa	Troškovi
1.	Građevinski radovi	3.000.000,00	2,00%	60.000,00
2.	Oprema	111.500.000,00	3,00%	3.345.000,00
	Ukupno	114.500.000,00		3.405.000,00

2.3.1.1.3 Premije osiguranja

Premija osiguranja je trošak koji je neophodno platiti osiguravajućoj kompaniji za slučaj okolnosti koje bi mogle negativno uticati na osnovna sredstva. Računa se kao proizvod ukupnih osnovnih sredstava i stope. Premiji osiguranja, treba posvetiti posebnu pažnju jer minimalna ulaganja po ovom osnovu nekada mogu zaštititi imovinu investitora od potencijalnih rizika.

Troškovi osiguranja osnovnih sredstava obračunati su primenom stope od 0,5% i 1,5% na nabavnu vrednost osnovnih sredstava zavisno od grupe (tabela 2-5).

Tabela 2-5. Troškovi osiguranja

<i>№</i>	<i>Naziv osnovnog sredstva</i>	<i>Osnovica za obračun</i>	<i>Stopa</i>	<i>Troškovi</i>
1.	Građevinski radovi	3.000.000,00	0,50%	15.000,00
2.	Oprema	111.500.000,00	1,50%	1.672.500,00
Ukupno		114.500.000,00		1.687.500,00

2.3.1.1.4 Kamate

Iz plana otplate kredita za osnovna sredstva (tabela 4-2).

2.3.1.2 Tekući troškovi

Tekući troškovi predstavljaju: materijalni troškovi, troškovi plata i ostali nematerijalni troškovi

2.3.1.3 Obračun materijalnih troškova

Materijalni troškovi obuhvataju troškove osnovnog i pomoćnog materijala i energije. Iz tabela 1-17. (Tačka 1.4.3.10). Troškovi materijala na godišnjem nivou iznose:

22.535.980,50 RSD/god.

2.3.1.4 Troškovi rada

Troškovi zarada su troškovi koje je investitor dužan da plati (1) radnicima, na ime njihovog doprinosa stvaranja nove vrijednosti, odnosno proizvoda ili usluge i (2) državi na ime poreza i doprinosa.

Na osnovu potrebnog broja radnika (tabele 4-1) i prosečnih bruto zarada radnika od 120.000 RSD/mesec troškovi rada iznose:

$$10 * 12 * 120.000 = 14.400.000 \text{ RSD/godišnje}$$

2.3.1.5 Potrebna obrtna sredstva

Privredno društvo UNIMER DOO je likvidno i nisu potrebna posebna ulaganja u obrtna sredstva.

2.3.1.6 Obračun ostalih troškova

Ostali troškovi obuhvataju snabdevanje vodom, zaštitnu opremu, reklamu i propagandu i dr.

Ovi troškovi proračunati su u visini od 10% na troškove normativnog materijala:

$$22.535.980,50 * 10\% = 2.253.598,00 \text{ RSD/godišnje}$$

2.3.1.7 Troškovi očuvanja i unapređenja životne sredine

Troškovi očuvanja i unapređenja životne sredine obračunati su u iznosu od 2,50% na troškove normiranog materijala i na godišnjem nivou iznose:

$$22.535.980,50 * 0,025 = 563.399,51 \text{ RSD/godišnje}$$

2.3.1.8 Naknada za korišćenje mineralnih sirovina

Prema Zakonu o naknadama za korišćenje javnih dobara („Službeni glasnik RS”, broj 95/2018), troškovi naknade za dijabaz kao tehničko građevinski kamen iznosi 34,85 RSD/t (Tabela 3. Zakona).

$$65.000 * 2,86 * 34,85 = 6.478.615 \text{ RSD/godišnje}$$

odnosno:

$$2,86 * 35,48 = 101,48 \text{ RSD/m}^3$$

2.3.1.9 Rekapitulacija cene koštanja

Kalkulacija cene dobijanja 1 č.m³ dijabaza ležišta „Grad” kod Rekovca prikazana je u tabeli 2-6.

Tabela 2-6. Kalkulacija cene koštanja

Nº	ELEMENTI	Ukupno za vek RSD	RSD/m³
1.	Troškovi normiranog materijala	265.779.561	350,30
2.	Investiciono održavanje	74.879.038	98,69
3.	Sitan inventar	-	-
4.	Ostali materijalni troškovi	26.577.956	35,03
5.	Ostale usluge	58.362.462	76,92
6.	Bruto plate radnika	172.800.000	227,75
7.	Amortizacija	124.750.000	164,42
8.	Ostali troškovi finansiranja		
9.	Kamate	9.461.620	12,47
10.	Naknada za korišćenje min. sirovina	76.988.631	101,47
11.	Premije osiguranja	14.940.790	19,69
12.	Troškovi očuvanja životne sredine	6.644.489	8,76
13.	Troškovi istraživanja	3.522.000	4,64
14.	Nepredviđeni troškovi	-	-
15.	Vanredni rashod	-	-
	Ukupno:	834.706.548	1.100,16
	Prosečna prodajna cena		2.002,00
	Osnovica za porez na dobit		901,84
	Porez na dobit		135,28
	Proizvodna cena sa porezom na dobit		1.235,44

Proizvodna cena svedena na jedan metar kubni čvrste mase dijabaza sa porezom na dobit iznosi 1235,44 RSD

2.4 ANALIZA OSETLJIVOSTI I RIZIKA

Analiza osetljivosti projekta podrazumeva analizu kretanja ekonomsko finansijskih pokazatelja usled porasta/smanjenja pojedinih stavki rashoda/prihoda u određenom procentu. Analiza osetljivosti funkcioniše na principu „šta ako“ se dese promene izabranih rizičnih stavki.

U fingiranim uslovima varijacija cena robe i ostalih troškova, dolazi do relativnog pada i rasta neto dobiti u zavisnosti od procenta povećanja, odnosno smanjenja cena, ali u nominalnim iznosima neto dobit i dalje ostaje pozitivna bez obzira na varijaciju.

Najveću osetljivost Projekat pokazuje na promenu prodajne cene proizvoda.

2.5 OCENA PROJEKTA

U okviru ocene projekta date su dve vrste pokazatelja i to:

- statički i,
- dinamički pokazatelji.

2.5.1 Statički pristup oceni projekta

2.5.1.1 Rentabilnost

Rentabilnost odnosno profitabilnost se definiše kao odnos dobiti prema prosečno korišćenim sredstvima. Na bazi ukupnog prihoda:

$$R = \frac{BD}{UP}, \text{ i } R = \frac{ND}{UP}$$

gde je:

BD - Bruto dobit RSD,

ND - Neto dobit RSD,

UP - Ukupan prihod RSD.

Stopa rentabilnosti predstavlja razliku tržišne i proizvodne cene podeljena sa proizvodnom cenom i pod napred navedenim uslovima iznosi:

$$R = \frac{V_i - T_i}{T_i}$$

$$R = (2.002,00 - 1.235,44) / 1.235,44 = 0,62 \text{ odnosno } 62,05\%$$

2.5.1.2 Ekonomičnost

Ekonomičnost je: A) količina proizvedenih materijalnih dobara u jednom času rada B) zahtev da se proizvede određena vrednost uz što niže (minimalne) troškove proizvodnje:

$$E = \frac{V_i}{T_i}$$

gde je:

V_i - proizvodna cena,

T_i - proizvodna cena.

Stopa ekonomičnosti iznosi:

$$E = 2.002,00 - 1.235,44 = 1,62 \text{ odnosno } 162\%.$$

2.5.2 Dinamički pokazatelji

Dinamički pokazatelji utvrđeni su na osnovu sagledavanja vremenskog perioda u kojem se analiziraju efekti Projekta.

Dinamička ocena obuhvata:

- Metod neto sadašnje vrednosti,
- Metod interne stope rentabilnosti i

Za razliku od statičke ocene, čiji pokazatelji daju presek po zadatim dimenzijama na određeni dan i korisno služe za upoređivanje sa drugim projektima u istoj grani, pokazatelji dinamičke ocene projekta imaju karakter celovitosti i sveobuhvatnosti svih vrednosti iz projekta, naspram uloženi sredstava. Dinamičke metode ocene projekta pripadaju savremenoj ekonometrijskoj investicionoj analizi i kao takve u vrednovanju imaju karakter eliminacionih kriterijuma.

2.5.2.1 Neto sadašnja vrednost

Neto sadašnja vrednost – zbir neto pozitivnih efekata projekta iz njegovog ekonomskog toka, aktueliziranih na sadašnju vrednost, kamatnom stopom predviđenom uslovima Konkursa. Radi se o integralnom i apsolutnom pokazatelju za ocenu ekonomske rentabilnosti i prihvatljivosti projekta. Da bi projekat bio prihvatljiv neto sadašnja vrednost mora biti veća od nule, što znači da pozitivni efekti projekta nadmašuju troškove ulaganja. Neto sadašnja vrednost (NPV), a koja se računa po formuli:

$$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{ND_i}{(1+r)^i}$$

gde je:

NPV – neto sadašnja vrednost,

ND – neto dobit (profit) u godini (i),

n – broj godina eksploatacije,

p – profitna stopa,

Na osnovu tabele 2-8. (Ekonomski tok), primenom diskontne stope od 15%, neto sadašnja vrednost iznosi:

$$NPV = 197.393.729 \text{ RSD}$$

Prema tome vrednost projekta sa uzimanjem vremenskog faktora u obzir iznosi:

$$197.393.729 \text{ RSD}$$

2.5.2.2 Interna stopa rentabilnosti

Interna stopa rentabilnosti – izjednačava pozitivne i negativne efekte svedene na sadašnju vrednost.

Dobija se interpolacijom, uz pomoć računara, primenom formule:

$$IRR = p_p + \frac{NPV_p \cdot (p_n - p_p)}{NPV_p - NPV_n}$$

gde su:

IRR – interna stopa ekonomske efikasnosti,

p_p – diskontna stopa uz koju je neto sadašnja vrednost poslednji put bila pozitivna,

p_n – diskontna stopa uz koju je neto sadašnja vrednost poslednji put bila negativna,

NPV_p – neto sadašnja vrednost uz diskontnu stopu p_p ,

NPV_n – neto sadašnja vrednost uz diskontnu stopu p_n .

Iz tabele 2-8. interna stopa rentabilnosti iznosi:

$$IRR = 23,65\%$$

Interna stopa prinosa je pokazatelj isplativosti investicija, i da bi se neka investicija uopšte razmatrala IRR mora biti pozitivna i veća od stope bez rizika (risk free rate), pod kojom se podrazumeva kamatna stopa na depozite u bankama ili stopa prinosa na državne obveznice.

Kod nekih autora se može naći i tumačenje da: „Interna stopa prinosa“ predstavlja najveću kamatnu stopu sa kojom investitor sme podići kredit za pokretanje projekta. U konkretnom slučaju Interna stopa prinosa je veća od ukalkulisane kamate na kredit za osnovna sredstva i kao takva pokazuje isplativost projekta.

Tabela 2-7. UKUPAN PRIHOD, NJEGOVA RASPODELA

№	E L E M E N T I	UKUPNO	1	2	3	4	5	...	12	13
I	UKUPAN PRIHOD	1.518.941.424	-	130.130.000	130.130.000	130.130.000	130.130.000		130.130.000	87.511.424
1.	Prihod od proizvodnje	1.518.941.424	-	130.130.000	130.130.000	130.130.000	130.130.000		130.130.000	87.511.424
2.	Ostali prihodi	-	-	-	-	-	-		-	-
3.	Ostatak projekta	-	-	-	-	-	-		-	-
II	POSLOVNI RASHODI	834.706.548	-	75.275.285	74.975.685	74.661.532	74.332.119		65.358.419	44.802.314
1.	Troškovi normativnog materijala	265.779.561	-	22.769.735	22.769.735	22.769.735	22.769.735		22.769.735	15.312.472
2.	Investiciono održavanje	74.879.038	-	6.415.000	6.415.000	6.415.000	6.415.000		6.415.000	4.314.038
3.	Nematerijalni troškovi	-	-	-	-	-	-		-	-
4.	Ostali troškovi	26.577.956	-	2.276.974	2.276.974	2.276.974	2.276.974		2.276.974	1.531.247
5.	Ostale usluge	58.362.462	-	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000		5.000.000	3.362.462
6.	Bruto plate radnika	172.800.000	-	14.400.000	14.400.000	14.400.000	14.400.000		14.400.000	14.400.000
7.	Amortizacija	124.750.000	-	13.340.000	13.340.000	13.340.000	13.340.000		5.750.000	-
8.	Ostali troškovi finansiranja	-	-	-	-	-	-		-	-
9.	Kamate na kredite	9.461.620	-	2.326.866	2.027.266	1.713.113	1.383.699		-	-
10.	Naknada za korišćenje min. sirovine	76.988.631	-	6.595.732	6.595.732	6.595.732	6.595.732		6.595.732	4.435.579
11.	Premija osiguranja	14.940.790	-	1.280.000	1.280.000	1.280.000	1.280.000		1.280.000	860.790
12.	Troškovi očuvanja životne sredine	6.644.489	-	569.243	569.243	569.243	569.243		569.243	382.812
13.	Troškovi istraživanja	3.522.000	-	301.735	301.735	301.735	301.735		301.735	202.914
14.	Nepredviđeni troškovi	-	-	-	-	-	-		-	-
15.	Vanredni rashodi	-	-	-	-	-	-		-	-
III	BRUTO DOBIT	515.282.605	-	54.854.715	55.154.315	55.468.468	55.797.881		64.771.581	42.709.110
	Porez na dobit	102.635.231	-	8.228.207	8.273.147	8.320.270	8.369.682		9.715.737	6.406.366
IV	NETO DOBIT	581.599.645	-	46.626.508	46.881.167	47.148.198	47.428.199		55.055.844	36.302.743

Tabela 2-8. EKONOMSKI TOK

№	ELEMENTI	UKUPNO	0	1	2	3	4	...	11	12
I	UKUPAN PRIHOD	1.518.941.424	-	130.130.000	130.130.000	130.130.000	130.130.000		130.130.000	87.511.424
1.	Prihod od proizvodnje	1.518.941.424	-	130.130.000	130.130.000	130.130.000	130.130.000		130.130.000	87.511.424
2.	Ostali prihodi	-	-	-	-	-	-		-	-
3.	Ostatak projekta		-	-	-	-	-		-	-
II	RASHODI	969.206.548	134.500.000	75.275.285	74.975.685	74.661.532	74.332.119		65.358.419	44.802.314
1.	- Investicije	134.500.000	134.500.000	-	-	-	-		-	-
2.	Troškovi norm.mat.i energije	265.779.561	-	22.769.735	22.769.735	22.769.735	22.769.735		22.769.735	15.312.472
3.	Investiciono održavanje	74.879.038	-	6.415.000	6.415.000	6.415.000	6.415.000		6.415.000	4.314.038
4.	Sitan inventar	-	-	-	-	-	-		-	-
5.	Proizvodne usluge	26.577.956	-	2.276.974	2.276.974	2.276.974	2.276.974		2.276.974	1.531.247
6.	Ostale usluge	58.362.462	-	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000		5.000.000	3.362.462
7.	Bruto plate radnika	172.800.000	-	14.400.000	14.400.000	14.400.000	14.400.000		14.400.000	14.400.000
8.	Amortizacija	124.750.000	-	13.340.000	13.340.000	13.340.000	13.340.000		5.750.000	-
9.	Ostali troškovi finansiranja	-	-	-	-	-	-		-	-
10.	Kamate na kredite	9.461.620	-	2.326.866	2.027.266	1.713.113	1.383.699		-	-
11.	Naknada za korišćenje min. sirovine	76.988.631	-	6.595.732	6.595.732	6.595.732	6.595.732		6.595.732	4.435.579
12.	Premija osiguranja	14.940.790	-	1.280.000	1.280.000	1.280.000	1.280.000		1.280.000	860.790
13.	Troškovi očuvanja životne sredine	6.644.489	-	569.243	569.243	569.243	569.243		569.243	382.812
14.	Troškovi istraživanja	3.522.000	-	301.735	301.735	301.735	301.735		301.735	202.914
15.	Nepredviđeni troškovi	-	-	-	-	-	-		-	-
16.	Vanredni rashodi	-	-	-	-	-	-		-	-
III	NETO PRIHOD	549.734.876	(134.500.000)	54.854.715	55.154.315	55.468.468	55.797.881		64.771.581	42.709.110
	Diskontna stopa		12,00%	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%		12,00%	12,00%
	EkspONENT		0,5	1,5	2,5	3,5	4,5		11,5	12,5
	Diskontni faktor			0,844	0,753	0,673	0,601		0,272	0,243
IV	DISKONTOVANI NETO PRIHOD	-	(134.500.000)	46.279.316	41.546.499	37.306.378	33.507.082		17.594.512	10.358.461
		197.393.729								
V		23,65%								

3 PRIKAZ MERA ZAŠTITE I SANACIJE ŽIVOTNE SREDINE I UTICAJA EKSPLOATACIJE NA DRUŠTVENU ZAJEDNICU

3.1 PRIKAZ MERA ZAŠTITE I SANACIJE ŽIVOTNE SREDINE

3.1.1 Procena mogućih nepovoljnih uticaja rudarskih radova i objekata na životnu sredinu

Za površinski kop „Grad” u izradi je Studije o proceni uticaja projekta eksploatacije dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena ležišta „Grad” kod Rekovca na životnu sredinu.

Ocenjeni su kao dominantni uticaji: buka, prašina, polutanti aero zagađenja, kao posledica sagorevanja dizel goriva u motorima sa unutrašnjim sagorevanjem i degradiranje zemljišta.

Ocena je da su uticaji na životnu sredinu neznatni, pri preduzimanju mera zaštite, koje su uobičajene kod ove vrste delatnosti, kao i da je pojava akcidenata gotovo isključena.

3.1.2 Predlog mera za ublažavanje mogućih uticaja tehničkih operacija i opreme na pojedine elemente životne sredine

Glavnim rudarskim projektom eksploatacije i Studijom o proceni uticaja na životnu sredinu definisaće se svi aspekti zaštite i sanacije.

3.1.2.1 Smanjenje nepovoljnog uticaja rudarskih radova na pejzaž

Eksploatacija mineralnih sirovina površinskim putem u suštini predstavlja destruktivno dejstvo na reljef i pejzaž određenog predela. Međutim, uz malo dobre volje, negativni uticaji ovih radova mogu se svesti na minimum.

Kod eksploatacije dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena na površinskom kopu „Grad”, radi se o relativno maloj površini (2,7548 ha), na kojoj će nakon završetka eksploatacije uslediti sanacija i rekultivacija.

Rekultivacija se najlakše postiže nasipanjem jalovine i tanjeg humusnog pokrivača, a zatim sadnjom drveća i setvom trava.

3.1.2.2 Mere smanjenja nepovoljnih uticaja tehničkih operacija i opreme na stanovništvo

U okviru rudarskih radova na bušenju minski bušotina, kao i u postrojenju za pripremu dijabaza, obavezno primenjivati sisteme za obaranje prašine, kao što su filteri za otprašivanje ili mokro bušenje i kvašenje.

Kinetičke delove mašina i sklopova opreme na površinskom kopu, redovno podmazivati i održavati, kako bi se buka koja se javlja u toku njihove aktivnosti svela na minimum.

3.1.2.3 Mere smanjenja nepovoljnih uticaja tehničkih operacija i opreme na podzemne vode

U cilju zaštite vodotokova i podzemnih voda predviđaju se sledeća ograničenja:

- Zamena dotrajalog ulja mašinskih sklopova ne sme se vršiti na radilištu, već na za to određenoj vodonepropusnoj površini snabdevenoj separatorom ulja za tretiranje atmosferskih voda pre upuštanja u

recipijent.

- Punjenje radnih mašina pogonskim gorivom može se vršiti samo na za to određenom mestu, bez mogućnosti izlivanja u vodotokove.
- Atmosferske vode sa površinskog kopa tretirati u taložniku pre upuštanja u krajnji recipijent.
- Sakupljanje otpada i pražnjenje vodonepropusne septičke jame ugovoriti sa nadležnim javnim komunalnim preduzećem.

3.1.2.4 Mere smanjenja nepovoljnih uticaja tehničkih operacija i opreme na vazduh

U toku rada na eksploataciji dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena, za vreme sušnog perioda (kada vlaga padne ispod optimalnih 6%), potrebno je organizovati prskanje radilišta i internih saobraćajnica vodom, u cilju sprečavanja razvejanja većih količina prašine.

Takođe, neophodno je redovno servisiranje mehanizacije, koja koristi motore sa unutrašnjim sagorevanjem, a sve u cilju smanjenja prekomernog zagađivanja vazduha polutantima aeroxagađenja.

3.2 UTICAJ EKSPLOATACIJE NA DRUŠTVENU ZAJEDNICU

Investiranje u eksploataciju dijabaza kao tehničko-građevinskog kamena, uz primenu predviđenih mera zaštite i rekultivacije, može imati samo pozitivne efekte na društvenu zajednicu.

3.2.1 Uticaj na socijalnu strukturu stanovništva

Bez većeg uticaja.

3.2.2 Javni i ostali objekata u zoni eksploatacije

Bez uticaja.

3.2.3 Kategorizacija i izmena strukture zemljišta

Privremena prenamena šumskog i poljoprivrednog zemljišta u kamenolom.

3.2.4 Izmeštanja objekata infrastrukture

Nema izmeštanja objekata infrastrukture.

4 PRIKAZ POTREBNIH NOVČANIH SREDSTAVA KOJA ĆE BITI ANGAŽOVANA I BROJ ZAPOSLENIH

4.1 STRUKTURA I BROJ ZAPOSLENIH

Broj potrebnih radnika sa stepenom stručne spreme prikazan je u tabeli 4-1.

Tabela 4-1. Specifikacija radne snage

№	Naziv radnog mesta	Stepe stručne spreme	Broj izvršilaca	
			U smeni	Ukupno
1.	Tehnički rukovodilac	VSS	1	1
2.	Poslovođa radne jedinice	VSS/SSS	1	1
3.	Rukovaoc rud. mašina	VKV	2	2
4.	Vozač kamiona	VKV	1	1
5.	Automehaničar	VKV	1	1
6.	Rukovaoc drobilnog postrojenja	VKV	1	1
7.	Bravar	VKV	1	1
8.	Pomoćni radnik	KV	2	2
	Ukupno		10	10

S obzirom da je planirani prosečni bruto lični dohodak u iznosu od 85.000 RSD, ukupni troškovi radne snage iznose:

$$10 * 12 * 85.000 = 10.200.000 \text{ RSD/godišnje}$$

4.2 INVESTICIONA ULAGANJA I DINAMIKA

Novčana sredstva koja je potrebno uložiti za otvaranje površinskog kopa, nabavku nove opreme i reparaciju opreme koju već poseduje UNIMER DOO iznose:

$$134.500.000 \text{ RSD}$$

Potrebna sredstva će se obezbediti putem bankarskog kredita sa rokom otplate od četiri godine, sa kamatom od 4,8% i grace periodom od 6 meseci.

4.2.1 Amortizacioni plan otplate kredita

Plan anuiteta po osnovu kredita za osnovna sredstva prikazani su u tabeli 4-2.

4.3 ULAGANJA U FAZI LIKVIDACIJE

U fazi likvidacije izvršiće se rekultivacija degradiranog zemljišta na prostoru zahvaćenom površinskim kopom. Ukupna površina degradiranog zemljišta nakon završetka eksploatacije iznosiće 2,7548 ha.

Degradirane površine koje su pod nagibom od 70° (kosine radnih etaža), nakon sanacije i tehničke rekultivacije, prepustiće se spontanoj rekultivaciji, dok će se berme radnih etaža i dno površinskog kopa privesti kulturi. Struktura degradiranih površina i namena površina predviđenih za biološku rekultivaciju prikazana je u tabelama 4-3. i 4-4.

Tabela 4-2. Amortizacioni plan kredita za osnovna i obrtna sredstva

OSNOVICA ZA ANUITET			50.000.000,00			
GODIŠNJA KAMATNA STOPA			0,048	0,024	1,024	
BROJ ANUITETA U GODINI			2			
ROK OTPLATE KREDITA			7	14		
POLUGODIŠNJI ANUITET			4247258,601			
GODIŠNJI ANUITET			8494517,202			
No ANUITET.	ANUITETA RSD	OTPLATNA KVOTA	KAMATA	OSTATAK DUGA	GODIŠNJA OTPLATA	GODIŠNJA KAMATA
0	-	-	-	50.000.000,00		
1	4.247.258,60	3.047.258,60	1.200.000,00	46.952.741,40		
2	4.247.258,60	3.120.392,81	1.126.865,79	43.832.348,59	6.167.651,41	2.326.865,79
3	4.247.258,60	3.195.282,23	1.051.976,37	40.637.066,36		
4	4.247.258,60	3.271.969,01	975.289,59	37.365.097,35	6.467.251,24	2.027.265,96
5	4.247.258,60	3.350.496,26	896.762,34	34.014.601,08		
6	4.247.258,60	3.430.908,18	816.350,43	30.583.692,91	6.781.404,44	1.713.112,76
7	4.247.258,60	3.513.249,97	734.008,63	27.070.442,94		
8	4.247.258,60	3.597.567,97	649.690,63	23.472.874,97	7.110.817,94	1.383.699,26
9	4.247.258,60	3.683.909,60	563.349,00	19.788.965,36		
10	4.247.258,60	3.772.323,43	474.935,17	16.016.641,93	7.456.233,03	1.038.284,17
11	4.247.258,60	3.862.859,19	384.399,41	12.153.782,74		
12	4.247.258,60	3.955.567,82	291.690,79	8.198.214,92	7.818.427,01	676.090,19
13	4.247.258,60	4.050.501,44	196.757,16	4.147.713,48		
14	4.247.258,60	4.147.713,48	99.545,12	0,00	8.198.214,92	296.302,28
UKUPNO	59.461.620,42	50.000.000,00	9.461.620,42		50.000.000,00	9.461.620,42

Tabela 4-3. Struktura degradiranih površina

Etaža	Dužina etaže m	Površina berme m²	Površina kosine m²
500	180	871	979
485	206	1.001	1.018
470	232	1.123	1.160
455	284	1.369	1.392
440	333	1.621	1.619
425	342	1.688	1.824
410	330	1.649	1.843
395	364	6.566	1.825
	2.271	15.888	11.660

Tabela 4-4. Namena površina predviđenih za biološku rekultivaciju

Etaža	Šumski zasadi m²	Travnate površine m²
500	871	
485	1.001	
470	1.123	
455	1.369	
440	1.621	
425	1.688	
410	1.649	
395		6.566
	9.322	6.566

U tabeli 4-5. prikazani su troškovi tehničke rekultivacije, a u tabeli 4-6. troškovi biološke rekultivacije po jednom hektaru degradirane površine.

U tabeli 4-7. prikazani su ukupni troškovi rekultivacije površinskog kopa „Grad”.

Na osnovu člana 77. Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima („Službeni glasnik RS”, br. 101/2015, 95/2018 - dr. zakon i 40/2021), uz zahtev za odobrenje za izvođenje radova potrebno je obezbediti prvu garanciju banke, menicu ili korporativnu garanciju za izvršenje poslova sanacije i rekultivacije degradiranog zemljišta usled eksploatacije koja mora iznositi najmanje 30% od iznosa predviđenog glavnim rudarskim projektom i mora važiti najmanje tri godine od dana izdavanja garancije. Svaka sledeća garancija banke ili menica ili korporativna garancija za izvršenje poslova sanacije i rekultivacije degradiranog zemljišta usled eksploatacije mora iznositi najmanje 30% vrednosti od preostalog iznosa za obavljanje poslova sanacije i rekultivacije degradiranog zemljišta usled eksploatacije i mora važiti najmanje dve godine. Poslednja garancija banke ili menica ili korporativna garancija za izvršenje poslova sanacije i rekultivacije degradiranog zemljišta usled eksploatacije mora da važi 60 dana duže od planiranog završetka eksploatacije rudnika po glavnom rudarskom projektu.

Tabela 4-5. Namena površina predviđenih za biološku rekultivaciju

Nº	Opis radova	Jedinica mere	Količina	Cena RSD	Iznos RSD
1.	Razbijanje skeleta	m ²	15.888	-	-
2.	Dovođenje kosina etaža na projektovani nagib	m ²	11.660	-	-
3.	Prilagođavanje uzdužnog pada etaža	m ¹	2.211	-	-
4.	Prilagođavanje poprečnog nagiba bermi.	m ¹	15.888	-	-
5.	Utovar, transport i rasturanje humusa	m ³	1.313	150	196.950
	Ukupno:				196.950

Tabela 4-6. Troškovi biološke rekultivacije po jednom hektaru degradirane površine

Nº	Vrsta radova	Jedinica	Količina	Jedinična cena RSD	Ukupno RSD
I Zasnivanje veštačke livade po hektaru					
1.	Treset	m ³	8	4.113	32.903
2.	Rasturanje treseta	Nad	1	2.056	2.056
3.	Đubrivo NPK(15:15:15)	kg	300	147	44.066
4.	Rasturanje đubriva	Nadnica	1	2.056	2.056
5.	Duboko oranje		1	26.440	26.440
6.	Tanjiranje		1	12.926	12.926
7.	Smeša trava		1	52.292	52.292
8.	Setva semena ručno		1	12.926	12.926
9.	Valjanje		1	12.926	12.926
10.	Košenje		1	12.926	12.926
11.	Iznošenje trave		1	5.876	5.876
12.	Đubrivo NPK(15:15:15) prihranjivanje	Kg	200	147	29.378
13.	Rasturanje đubriva		1	10.576	10.576
14.	Prevoz đubriva, treseta i semena		1	823	823
	Ukupno zasnivanje livade				258.169
II Sadnja drveća					
1.	Sadnice	Kom	1100	41	45.241
2.	Treset	m ³	8	4.113	32.903
3.	Utovar sadnica	Nadnica	1	2.056	2.056
4.	Raznošenje sadnica	Nadnica	3	2.056	6.169
5.	Kopanje rupa	Nadnica	10	2.056	20.564
6.	Sadnja sadnica	Nadnica	10	2.056	20.564
7.	Alat i ostalo	Paušalno	1	1.293	1.293
8.	Stručni nadzor i kontrola	Paušalno	1	5.993	5.993
	Ukupno pošumljavanje				134.784
III Nega kultura po hektaru					
1.	Đubrivo NPK(15:15:15)	Kg	250	1,20	300,00
2.	Okopavanje I i II godine	Nadnica	14	17,50	245,00
	Ukupno nega				545,00

Tabela 4-7. Ukupni troškovi rekultivacije površinskog kopa „Grad”

Nº	Opis	Jed. mere	Količina	Cena RSD/ha	Ukupno RSD
I TEHNIČKA REKULTIVACIJA					
1.	Utovar, transport i rasturanje humusa	m ³	1.313	150	196.950
	Ukupno I				196.950
II BIOLOŠKA REKULTIVACIJA					
1.	Zasnivanje livade	ha	0,6566	251.471	165.116
2.	Pošumljavanje	ha	0,9322	233.641	124.063
3.	Nega kultura	ha	1,5888	90.500	143.786
	Ukupno II				432.965
	UKUPNO I + II				629.915,26

Troškovi rekultivacije površinskog kopa „Grad” iznose:

629.915,26 RSD.

4.4 DRUŠTVENA OPRAVDANOST PROJEKTA

Puna društvena opravdanost otvaranja površinskog kopa „Grad” ogleda se u sledećem:

- porast društvenog proizvoda;
- porast zaposlenosti;
- porast standarda građana;
- porast privredne aktivnosti u Opštini;
- porast prihoda budžeta Republike i Opštine;
- visok stepen rentabilnosti projekta i sigurnost za vraćanje kredita.

5 PRILOZI

5.1 SPISAK GRAFIČKIH PRILOGA

Prilog broj 1. Saobraćajna karta R = 1:600.000

Prilog broj 2. Topografska karta R = 1 : 25.000

Prilog broj 3. Geološka karta šireg područja ležišta R = 1:100.000

Prilog broj 4. Situacioni plan ležišta "Grad" R = 1:2000

Prilog broj 5. Geološki plan ležišta "Grad" R = 1:2000

Prilog broj 6. Geološki profili ležišta "Grad" R = 1:2000

Prilog broj 7. Plan rezervi ležišta „Grad" R = 1:2000

Prilog broj 8. Obračunski profili ležišta "Grad" R = 1:2000

Prilog broj 9. Završni izgled površinskog kopa sa objektima rekultivacije R = 1:2000

Prilog broj 10. Tehnološka šema eksploatacije

Prilog broj 11. Tehnološka šema pripreme